

§ 1 Meddelande om statsministerns frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 7 december kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Ulf Kristersson (M).

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:169

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:169 Rättssäkerhet och barnperspektiv i LVU-ärenden
av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 november 2023

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:195

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:195 Lagen om valfrihetssystem
av Markus Kallifatides (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 november 2023

Socialdepartementet

Jakob Forssmed (KD)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:206

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:206 Framtiden för trygghetspensionen
av Åsa Eriksson (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 november 2023

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:207

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:207 Indexering av sjuk- och aktivitetsersättning
av Jessica Rodén (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 30 november 2023

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:240

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:240 Sveriges landsbygder i EU-kommissionens
vision

av Daniel Bäckström (C)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 1 december 2023

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:262

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:262 Strömmingsfisket

av Patrik Björck (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 1 december 2023
Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Prot. 2023/24:41
4 december

Interpellation 2023/24:269

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:269 Balans mellan nytta och konsekvenser av
svinpestrestriktionerna
av Åsa Eriksson (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 1 december 2023
Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 3 Svar på interpellation 2023/24:221 om terrorklassning av IRGC

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat mig hur regeringen har omhändertagit riksdagens tillkännagivande om att regeringen ska verka för en terrorklassning av det islamiska revolutionsgardet, IRGC, på europeisk nivå, vilka konkreta steg som regeringen och jag har tagit för att detta ska bli verklighet och om jag avser att ta några initiativ med anledning av eventuella hinder mot detta.

Som jag tidigare har svarat i flera frågestunder och svar på riksdagsfrågor och interpellationer under året – senast i en interpellationsdebatt den 29 september – verkar Sverige kontinuerligt för att skapa EU-enighet för att terrorlista det islamiska revolutionsgardet i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Sverige bedriver sedvanligt diplomatiskt arbete för att verka för vår linje och har aktivt konsulterat andra EU-medlemsstater i frågan. Vi har även uttryckt vårt stöd för en listning i Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik, som förkortas Kusp.

Fortsatt är det dock så att de juridiska förutsättningarna för att EU ska kunna lista revolutionsgardet under EU:s terrorismsanktioner inte är uppfyllda.

För att en individ eller organisation ska listas under EU:s terrorismsanktioner krävs bland annat ett nationellt beslut från behörig myndighet, exempelvis en domstol, som fastställer att individen eller enheten varit involverad i en terroristhandling eller förberedelse till terroristhandling. Något sådant underlag för listning har ännu inte presenterats av någon medlemsstat. Det gör att det ännu saknas brett stöd inom EU för en sådan listning.

Som bekant har EU däremot agerat kraftfullt mot IRGC med andra tillgängliga sanktionsverktyg. IRGC som enhet, och elitstyrkan Quds, sanktionslistades redan 2010 under sanktionsregimen mot Irans spridning av massförstörelsevapen. Många befälhavare och enheter inom IRGC har också listats under MR-sanktionsregimen mot Iran, inte minst genom de tio sanktionspaket som antagits under det senaste året.

Anf. 2 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag kan inte dölja min besvikelse över hur arrogant statsrådet väljer att hantera adekvata frågor som rör hans tjänsteutövning. Hade det funnits möjlighet hade jag bätt fru talmannen att ajournera denna interpellationsdebatt i väntan på att statsrådet satte sig ned och faktiskt formulerade ett svar på mina frågor.

Låt mig påminna statsrådet Tobias Billström om följande: Interpellationsdebatter är ingenting man bara river av. För oss folkvalda är det ett viktigt verktyg för att utkräva svar från regeringen. Låt mig också upplysa statsrådet om att det finns fler verktyg för oss i denna kammare om statsrådet fortsätter att ignorera de beslut som denna kammare, i full enighet över partigränserna, har fattat. Det kan absolut bli tal om både KU-anmälan och misstroendevotum om detta fortsätter. Vi accepterar inte att våra beslut blir föremål för Utrikesdepartementets falskriker gällande de rättsliga grunderna för vårt beslut.

Statsrådet sa i sitt svar: ”För att en individ eller organisation ska listas under EU:s terrorismsanktioner krävs bland annat ett nationellt beslut från behörig myndighet, exempelvis en domstol, som fastställer att individen eller enheten varit involverad i en terroristhandling eller förberedelse till terroristhandling. Något sådant underlag för listning har ännu inte presenterats av någon medlemsstat.”

Samtidigt sa statsrådet att IRGC sanktionslistades i en annan sanktionsregim redan 2010. Här gör statsrådet bort sig rejält. Statsrådet har redan fått ta del av utlåtanden av juridiska experter inom EU-rätt som tydligt stadfäster att unionens fördrag inte kräver något domstolsbeslut för möjligheten att agera. Låt mig påminna statsrådet Tobias Billström om fallen Hamas och Hizbollah och att det inte fanns något domstolsbeslut när dessa listades som terrorister. Inte heller fanns det ett domstolsbeslut när IRGC under 2010 listades under en annan sanktionsregim.

Enligt Europeiska unionens Common Position 2001/931/CFSP gäller följande: ”Persons groups and entities can be added to the list on the basis of proposals submitted by member states based on a decision by a competent authority of a member state or a third country. A request for delisting can be made by listed persons, groups and entities, by a member state or by a third country.” Därmed har Sverige i och med beslut i denna kammare – vi är ju behöriga att fatta beslut här – alla möjligheter att formellt lämna in en sådan begäran.

Detta handlar inte bara om Iran, Tobias Billström, utan i all väsentlighet handlar det om europeisk och svensk säkerhetspolitik. Det handlar om Ukraina, och det handlar om det omfattande iranska spionaget på svensk mark. Det handlar om situationen i Ukraina, och det handlar om situationen i Israel och Palestina. Det handlar om koranbränningar, det handlar om ambassadstormningar och det handlar om flyktingströmmar. Agera nu, Tobias Billström!

Anf. 3 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Alireza Akhondi för en otroligt viktig interpellation. Det är viktigt för oss som riksdag att följa upp det tillkännagivande som vi gemensamt riktade till regeringen i maj i år.

Det är ingen hemlighet att vi socialdemokrater, tillsammans med övriga oppositionen, hade önskat att utrikesministern och regeringen haft i uppdrag att samla medlemsländerna för en terrorlistning redan när vi gick in i EU-ordförandeskapet så att man faktiskt hade ägnat sig åt det under det halvår då Sverige höll i klubban i EU. Men jag är ändå glad att det när vi väl fick igenom ett tydligt beslut i Sveriges riksdag skedde med en enig riksdag. Så viktig är nämligen denna fråga.

Varje dag kämpar människor i Iran för sin rätt till frihet och demokrati. Varje dag riskerar kvinnor sina liv genom att göra sådant som borde vara helt självklart. Varje dag visar också regimen i Iran sin brutalitet. Sedan vår förra interpellationsdebatt, som ägde rum den 29 september och som också utrikesministern hänvisar till i sitt svar, har ännu en ung kvinna förlorat livet på grund av moralpolisens brutalitet. Sedan vår förra interpellationsdebatt har dessutom Hamas genomfört ett brutalt terrordåd i Israel – ett terrordåd där Israel tydligt har pekat ut Iran som inblandade.

Därför blir jag än en gång förundrad över utrikesministerns svar att det inte går att lista det islamiska revolutionsgardet därför att det saknas underlag för listning. Alireza Akhondi har redan redogjort för de möjligheter som faktiskt finns för att ta ett sådant beslut i EU, så mina frågor blir: Tar regeringen hotet från Iran på allvar? Undersöker man de olika händelser som faktiskt kan vara underlag för terrorlistning, eller väljer man att blunda?

Att vi driver frågan om att terrorlista revolutionsgardet beror på att det är viktigt. Att en samlad riksdag har ställt sig bakom tillkännagivandet beror på att det är oerhört viktigt.

Precis som jag sa i den förra debatten: Revolutionsgardet agerar som terrororganisationer agerar och ska därför klassas som en sådan. Genom revolutionsgardet utövar den iranska regimen terrorism.

Anf. 4 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi för denna viktiga interpellation och dessa viktiga frågor.

När jag ser en lyftkran tänker jag, och säkert många med mig, på byggande av bostäder, arbetsplatser och lyftande av tungt stål, betongblock och järn. Lyftkranen kan ses som en symbol för att bygga välstånd. Det är en maskin som är uppfunnen av människor för att göra det enklare för människor att lyfta tunga saker.

Men, fru talman, i auktoritära regimer som Iran är en lyftkran ett verktyg för att hänga oskyldiga människor på offentliga platser. En sådan regim borde ha varit förlegad. Det är en regim som har överlevt genom att hålla människor rädda, tysta och förtryckta. Det är djupt olyckligt.

Sedan 1979 styrs Iran av en islamistisk regim som inte bara förföljer och förtrycker sina egna medborgare. Denna regim verkar även aktivt för att sprida sin ideologi genom att finansiera terroristattacker och genom att stödja de mest brutala terrorgrupperna med pengar, vapen och utbildning.

Vi ser hur Iran politiskt och militärt har flyttat fram sina positioner i Mellanöstern. Iran stöder de religiösa fundamentalistiska rörelserna i Irak, backar upp Bashar al-Asad, slaktaren från Damaskus, utbildar och utrustar Hizbollah i Libanon och ger politiskt, ekonomiskt och militärt stöd till terrororganisationen Hamas.

Vi såg med stor fasa vad detta stöd resulterade i när Hamas den 7 oktober 2023 påminde om IS när man med deras metoder massakrerade oskyldiga civila israeler. Dessa attacker mot civila har dessutom hyllats av mullaregimen, som har gett löften om fortsatt stöd till Hamas. Allt detta, som kostar miljarder kronor, gör mullaregimen medan människorna i Iran blir fattigare och förtrycket från regimen mot dess egna medborgare fortsätter.

Fru talman! För att göra allt detta smutsiga jobb har regimen ett verktyg som är känt under namnet revolutionsgardet. Revolutionsgardets främsta uppgift är att försvara och skydda mullaregimen till vilket pris som helst. Revolutionsgardet är också ett verktyg för att genomföra regimen's transnationella förtryck och mord, det vill säga ett verktyg för att även förfölja oppositionella mot mullaregimen som lever i diasporan. Här är ett axplock:

Den 13 juli 1989 mördades den iransk-kurdiska ledaren Abdul Rahman Ghassemlou i Wien.

I Sverige mördades den 6 september 1990 den 50-åriga kurdiska hemspråksläraren Efat Ghazi i Västerås.

Den 17 september 1992 Berlin mördades den iransk-kurdiska ledaren Sadeqh Sharafkandi i Berlin.

I oktober 2020 kidnappades den iransk-svenska aktivisten Habib Chaab när han besökte Turkiet. Han avrättades den 6 maj 2023.

Fru talman! Listan på de kriminella handlingar som har genomförts av den iranska regimen genom revolutionsgardet kan göras lång. I ljuset av det folkrättsvidriga invasionskriget i Ukraina behöver vi se mer allvarligt på Iran och dess kriminella aktiviteter.

Fru talman! Jag vill fråga utrikesminister Tobias Billström vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att stoppa revolutionsgardets aktiviteter i Sverige mot svenska nationella intressen?

Anf. 5 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Först och främst vill jag rikta ett stort tack till Alireza Akhondi, som har initierat dagens viktiga interpellation. Jag vill även tacka utrikesminister Billström för att han har kommit hit för att svara på frågorna.

Sedan Hamas fruktansvärda terrorattacker mot Israel den 7 oktober – och medan Israel har genomfört sin vedergällningsaktion i Gaza, med över 15 000 dödade varav drygt en tredjedel är barn – har det skett andra grymheter i världen. Man nyttjar världens fokus på Israel och Hamas för att kunna genomföra andra brott i skuggan av den humanitära katastrof och de krigsbrott som pågår i Gaza. Ett exempel på detta är det vi är här för att diskutera i dag, nämligen Iran och framför allt Irans revolutionsgarde.

Under de 58 dagar som kriget mellan Hamas och Israel pågått har regimen i Iran avrättat 127 människor varav minst ett barn. Flera av de avrättade är demonstranter som protesterat mot regimen sedan Jina Aminis död i september förra året, alltså personer vars enda brott är att de har stått

upp för ett fritt och demokratiskt Iran och för de mänskliga rättigheter som för oss är så självklara att vi knappt reflekterar över dem.

Revolutionsgardets grymheter sker dock inte enbart i Iran utan sträcker sig långt utanför landets gränser, vilket vi har hört exempel på. Även i Europa och i Sverige förföljs exiliranier och andra, och sedan 2012 har revolutionsgardet genomfört minst 33 olika terrorattentat i Europa. Som om det inte var nog med att förfölja och attackera oliktankande exiliranier har revolutionsgardet tydligt visat var de står i Ukrainakriget genom att både skicka drönare till Ryssland och stationera ett antal viktiga militära experter i Moskva för att bistå Ryssland i dess folkrättsvidriga invasion av Ukraina.

Alireza, Alexandra och Kadir har ställt utmärkta frågor till utrikesministern. Jag undrar också om utrikesministern har kallat upp Irans ambasadör för att protestera mot de senaste veckornas massiva avrättningar i Iran eller om utrikesministern på annat sätt offentligt har protesterat mot den fruktansvärda utveckling vi har sett i Iran.

Anf. 6 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Även jag vill tacka Alireza Akhondi för denna viktiga interpellation.

IRGC är inte bara den iranska skurkregimens främsta verktyg för att terrorisera och förtrycka sitt eget folk utan även dess främsta verktyg för att utföra terrorhandlingar och begå fasansfulla brott i andra länder. Vi har sett flera exempel på detta. Senast såg vi det, som andra har varit inne på, i Israel. IRGC är de som eldar på där, och de utgör ett betydande stöd för Hamas och andra terrorgrupper som är verksamma i Israel och som mördar människor urskillningslöst.

Jag skulle vilja uppmärksamma utrikesministern på engagemanget hos Socialdemokraterna i denna fråga. Vi är många som aldrig kommer att glömma hur de agerade när de satt i regering, hur de bjöd hit Irans utrikesminister Javad Zarif och hur utrikesminister Ann Linde deltog vid firandet av den islamiska republikens nationaldag. Firandet av den islamiska revolutionen, som symboliserar det massiva förtryck vi har sett i Iran sedan revolutionen, var verkligen ett lågvattenmärke vad gäller att hantera Iran.

Ingen kan tro att det hade varit särskilt annorlunda om Socialdemokraterna hade suttit vid makten i dag, men det ser nästan ut så. Det är därför jag skulle vilja uppmana utrikesministern att vara den goda här. Socialdemokraterna må ha ändrat sin hållning när det gäller Iran – det vet vi inte – men de befinner sig i opposition. Utnyttja det faktum, utrikesministern, att du kan ha större delen av riksdagen – praktiskt taget hela riksdagen – bakom dig för att ha den absolut hårdaste tonen i EU mot IRGC.

Fru talman! Därför är jag besviken. I stället ser vi hur man i ytterligare fall har agerat passivt. Signalpolitiken, inte minst utifrån utrikesministerns senaste möte med sin iranske motsvarighet i USA för ett par månader sedan, behöver ett rejält omtag.

I sitt interpellationssvar säger Billström att Sverige bedriver ett sedvanligt diplomatiskt arbete för att verka för sin linje. Detta känns inte som ett genuint engagemang för det som en riksdagsmajoritet redan har sagt. Vidare säger utrikesministern att han har uttryckt stöd för en listning i kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik. Inte heller detta kan tolkas

som att regeringen har drivit på för hårdast möjliga linje, vilket EU-nämnden fattade beslut om.

Regeringen har tidigare återkommande hänvisat till ordförandeskapet när det gäller varför man har hållit en förhållandevis låg profil i denna fråga. Jag vill inte påstå att jag tycker att det var rätt agerat, då jag snarare såg detta som en god möjlighet att driva på för att Iran hela tiden ska vara på dagordningen. Jag har dock en viss förståelse för resonemanget.

Men nu är Sverige inte ordförande längre, så det absolut minsta vi kan förvänta oss av regeringen är att man tar ledartröjan i denna fråga och gör sitt yttersta för att få till en terrorlistning av denna avskyvärda organisation. Låt mig påminna om att utrikesministern och den svenska regeringen nu har en praktiskt taget enig riksdag bakom sig för detta.

Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Som jag har understrukit i flera tidigare interpellationssvar och svar på andra riksdagsfrågor har Sverige under det senaste året varit ett av de drivande länderna i att sätta Iran på den internationella dagordningen, bland annat på EU:s utrikesministersmöten, där Iran har varit ett av de mest frekvent återkommande ämnena, mycket tack vare våra insatser. Sverige har också både före och efter sitt ordförandeskap varit medförslagsställare till de sanktionslistningar som antagits under MR-sanktionsregimen mot Iran. Sammanlagt har som sagt tio nya listningspaket antagits sedan oktober förra året. Bland de enheter med koppling till IRGC som under det gångna året sanktionslistats under MR-regimen ingår en rad olika regionala IRGC-förband i bland annat Kurdistan och Sistan och Baluchistan, flera av IRGC:s Qudsbaseer och IRGC:s egen investeringsfond.

En listning under EU:s terrorismsanktionsregim behöver uppfylla rättsaktens kriterier. Det har flera gånger konstaterats vara viktigt. Det måste underbyggas av ett beslut från en rättslig eller likvärdig nationell behörig myndighet om förundersökning, åtal eller dom för terrorisdåd eller försök till det.

För närvarande finns det 227 individer och 43 enheter listade under denna sanktionsregim. MR-sanktionerna består bland annat av frysning av tillgångar i EU och för listade individer inreseförbud i EU. De inbegriper även ett exportförbud till Iran av produkter som kan användas för inhemsk repression.

Fru talman! Som jag nämnde i mitt interpellationssvar är flera av IRGC:s befälhavare sanktionslistade under EU:s icke-spridningsregim för Iran liksom IRGC i sin helhet alltsedan 2010. Dessutom är direktoratet för intern säkerhet på det iranska ministeriet för underrättelsetjänst, Moïss, och flera iranska individer som har kunnat kopplas till terrordåd listade under EU:s terrorismsanktionsregim.

Det är viktigt att omvärlden fortsätter att uppmärksamma situationen i Iran. Sverige fortsätter att verka för ett starkt internationellt tryck som motverkar den repression som flera av deltagarna i interpellationsdebatten har hänvisat till, stöder folkets krav på respekt för mänskliga rättigheter och markerar tydligt att Irans agerande får internationella konsekvenser. Målsättningen med de åtgärder vi vidtar är att påverka situationen i Iran, verka för reell förändring och tillvarata centrala svenska intressen, inklusive i konsulära ärenden.

Anf. 8 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Först ett tack till mina kollegor för deras engagemang i debatten. Jag tänker inte göra partipolitik av detta, utan det handlar om Sveriges och Europas säkerhetsintressen.

Jag har några följdfrågor till Tobias Billström som jag hoppas att han väljer att besvara. När statsrådet pratar om competent authority undrar jag: Är Sveriges riksdag en competent authority? Är den svenska Säkerhetspolisen en competent authority? Säpo grep två iranska medborgare i Malmö för terroristförberedelser i efterdyningarna av Qasem Soleimanis död i Irak. Folk greps på Öresundsbron. Den iranska regimen har utfört 33 attentat på europeisk mark. Räknas det som terroristhandlingar? Hur är det med Hamas, Hizbollah, huthirebellerna och terrorgrupperna i Irak? Vår egen ambassad i Bagdad stormades av Iranstödd milis, räknas det som en terroristhandling?

Utrikesministern hänvisar väldigt mycket till de sanktioner som utfärdats. Låt mig förklara hur den iranska regimen går runt alla dem. Man registrerar skalbolag i europeiska eller andra länder, och så fixar man bolag inne i Iran. Sedan handlar man med dessa bolag och för in både monetära och andra resurser i Iran. På så vis blir alla sanktioner helt meningslösa. I Tyskland är banken Varggold föremål för tyska myndigheters skarpa agerande. Vi har namn på fem banker i Förenade Arabemiraten som tvättar islamiska regimens pengar, och vi har namn på banker i Turkiet, Frankrike och Kanada samt växlingskontor som gör detsamma.

Min fråga till Tobias Billström är: Vill statsrådet fortsätta att hänvisa till meningslösa europeiska sanktioner som inte följs?

Jag kan skicka en artikel i The Guardian till statsrådet efter debatten om att det finns 52 europeiska komponenter i de drönare som Ryssland har köpt in från Iran. Hur kommer det sig att europeiska komponenter används av Iran i terrorn mot ett annat land?

Fru talman! Jag är besviken, riktigt besviken. Häromdagen försökte jag förklara för min nioårige son varför en rappare sitter i fängelse. Han förstod inte och började gråta. Han tyckte att det var jättekonstigt att man ska sitta i fängelse bara för att man sjunger. Det räcker nu, Tobias Billström!

Anf. 9 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Det här en oerhört viktig debatt, och Sverigedemokraternas Markus Wiechel använder den för att peka finger mot oss socialdemokrater. Låt mig då betona att det var på grund av just Sverigedemokraterna som regeringen inför ordförandeskapet inte fick i uppdrag att verka för att terrorlista IRGC. Det är verkligheten; det är ett faktum.

Markus Wiechel satt själv i EU-nämnden under den perioden och hade möjlighet att påverka. Men man valde att ställa sig bakom den ganska luddiga beskrivningen hårdast möjliga linje, vilket gjorde att regeringen faktiskt inte hade det skarpa kravet att verka för att terrorlista revolutionsgardet. Det är synd, men det är ett faktum.

Nu är vi äntligen till slut enade, och det är det som är viktigt här och nu, för IRGC bör terrorlistas. Riksdagen har varit otroligt tydlig. Det är en enad riksdag. Trots denna väldigt svåra fråga, kan tyckas, är det en enad riksdag. Det är också många som har tagit sig hit i dag för att följa debatten för att det är en så otroligt viktig fråga. Vi förväntar oss att regeringen agerar för att få till en terrorlistning.

Jag undrar därför igen om man verkligen tittar på alla de fall och exempel som finns. Det är svårt att förstå hur man kan mena att det inte finns tillräckligt underlag för att kunna terrorlista IRGC med alla de exempel som finns. Agerar verkligen regeringen fullt ut för att få till en terrorlistning av IRGC och samla EU:s medlemsstater?

Anf. 10 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! I mitt tidigare inlägg nämnde jag att vi också måste vidta åtgärder här och nu för att skydda de svenska medborgare som lever med hotet från regimen. Vi kan inte acceptera att våra medborgare lever i skräck för att uttrycka sina åsikter och kämpa för sin frihet. Därför undrar jag igen vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att stoppa revolutionsgardets och mullaregimens transnationella förtryck och förföljelse här hemma i Sverige.

Mullaregimen i Iran är inte bara engagerad i Mellanöstern. Enligt Säpo bedriver regimen subversiva aktiviteter, såsom kartläggning av den svensk-iranska diasporan och även industrispionage mot Sverige. Jag nämnde i mitt tidigare inlägg några mord som har begåtts av revolutionsgardet på europeisk mark även här hemma i Sverige. Det finns tillräckligt mycket bevis och underlag för att kunna lista IRGC som terrororganisation. Jag vill också påminna Tobias Billström om att Sveriges riksdag har varit enig om att terrorlista IRGC. Med den ingången måste regeringen agera.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis sända mina solidaritetshälsningar till familjerna till Johan Floderus och Ahmadreza Djalali som hålls som gisslan i Iran. Jag hoppas på ett lyckligt slut så att de förenas med sina nära och kära. Jag vill också sända en solidaritetshälsning till alla kvinnor i Iran som vågar utmana förtrycket och till mottagaren av Nobels fredspris Nar-ges Mohammadi som sitter i det ökända Evinfängelset.

Anf. 11 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaren.

Det är lite synd att regeringen duckar i frågan om terrorlistning av revolutionsgardet och pekar på olika juridiska teknikaliteter. Men det är något annat jag saknar. Jag saknar den humanitära röst som Sverige traditionellt sett har varit – den röst som alltid står upp för mänskliga rättigheter och för civila människors liv, oavsett var i världen de utsätts för hot.

När civila dör på Gaza och omvärlden kräver eldupphör återupprepar regeringen enbart mantrat om Israels rätt till försvar. När Turkiet attackerar kurdiska byar i Syrien och Irak med civila dödsfall som följd är regeringen tyst av rädsla för att stöta sig med en alltmer despotisk Erdoğan. Och när revolutionsgardet slår ned mot demonstrationståg, fängslar oskyldiga och avrättar personer i fruktansvärda mängder är det tyst från regeringen. Var är den humanitära rösten? Var är rösten som står upp för civila liv oavsett var i världen de utsätts för hot? Var är rösten som står stark mot orättvisor, som vågar trotsa och som vågar kritisera auktoritära regimer?

Det är dags nu att vara den rösten, Tobias Billström.

Anf. 12 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag tänkte börja med att kommentera det som Alexandra Völker sa om vårt agerande i EU-nämnden. Vi var tämligen klara där, för det var faktiskt vi som säkerställde att skrivningen blev hårdast möjliga åtgärder mot IRGC. Det går att läsa i protokollet. Dessförinnan fanns det en luddig formulering, men jag tycker inte att detta är särskilt luddigt, och det var alltså vi som säkerställde att det blev så.

Vidare tänkte jag gå in på lite av det som utrikesministern nämnde i sitt ursprungliga svar men också i sitt andra anförande. Det gäller domstolskrav och att det inte än presenterats att någon individ skulle ha gjort sig skyldig till terroristbrott eller förberedelser till terroristbrott. Att detta skulle krävas stämmer inte, vilket även Alireza har varit uppe och sagt. Faktum är att detta påstående som härstammar från Josep Borrell har granskats. Vi kan bland annat läsa om det i Lawfare, som sågat påståendet. Där har man sett på hur regelverket faktiskt också ser ut.

EU:s rättsliga grund för att utse en terroristgrupp är Common Position 931, även kallat CP 931. I dokumentet CP 931 anges att en rättslig myndighet eller likvärdig behörig myndighet kan meddela ett sådant beslut. Dessutom skulle till och med bara inledandet av en utredning kunna räcka för att stödja en terroristlistning. Det skulle kunna utföras av polis eller andra utredningsmyndigheter, åklagare, nationella utpekade myndigheter eller andra, såsom Sveriges riksdag. Dessutom klargörs det i CP 931 specifikt att en föreslagen terroristlistning kan göras på basis av information från tredje part, som Alireza sa, inte bara information om EU:s medlemsländer. Enligt CP 931 kan persongrupper och enheter kan läggas till i listan på grundval av förslag som lämnats av medlemsstaterna på grundval av ett beslut av en behörig myndighet i en medlemsstat eller ett tredjeland, såsom USA eller ett annat land. Hade man haft ett genuint engagemang hade man förstått denna skrivning.

Anf. 13 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att understryka hur aktivt Sverige trots allt har varit på flera punkter. Även inom FN har Sverige arbetat för att upprätthålla det internationella trycket på Iran. Förra året uteslöt Iran ur FN:s kvinnokommission, vilket Sverige välkomnar. Sverige var också ett av de länder som stod bakom begäran att sammankalla en specialsession om Iran i FN:s råd för mänskliga rättigheter i november förra året.

Vid specialsessionen inrättades en oberoende mekanism, en fact-finding mission, vilket var ett viktigt steg för att främja ansvarsutkrävande för de iranska myndigheternas våld och övergrepp, apropå Jacob Risbergs fråga tidigare. Dess experter avgav en första muntlig rapportering till MR-rådet den 5 juli i år. För några veckor sedan var experterna på besök i flera europeiska länder, inklusive Sverige, för att utbyta information och diskutera vägen framåt. En skriftlig rapport från mekanismen, som vi ser fram emot, väntas i början av nästa år.

Några av talarna har också berört frågan om Hamas. Iran har upprepade gånger uttalat sitt stöd för Hamas och har hyllat det brutala våldet under terrorattackerna den 7 oktober. Samtidigt noterar vi, liksom USA har gjort, att det inte finns några bevis för en direkt iransk inblandning i attackerna.

Vi har här också diskuterat frågan om EU och EU:s roll. EU var drivande i att föreslå skarpare formuleringar i den årliga FN-resolutionen om

situationen vad gäller mänskliga rättigheter i Iran som antogs i FN:s tredje utskott för knappt tre veckor sedan. Därtill har EU också fördömt avrättningarna som har ägt rum, nu senast genom ett uttalande den 1 december.

Genom att agera så samordnat och samfällt som möjligt med andra likasinnade inom EU och FN kan vi säkerställa att våra budskap och även de åtgärder som vidtas får brett genomslag och därmed också blir så verkningfulla som möjligt. Det är regeringens politik på detta område.

Anf. 14 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman och statsrådet! Jag har gjort det här några gånger, men allt tyder på att vi får göra det några gånger till. Som statsrådet märker är två tredjedelar av riksdagens partier representerade i denna debatt, och vi har tagit ett enigt beslut i denna kammare. Engagemanget är uppenbarligen stort.

Jag vill påminna statsrådet om att vi den 9 juni nästa år går till val på europeisk nivå. Den iranska diasporan är stor i många länder, däribland i Sverige, och det där föraktet – att inte ta till vara folkvaldas beslut – får säkert konsekvenser förr eller senare.

Jag vill under de sista sekunder som jag har till mitt förfogande passa på att säga att det kommer en morgondag också i morgon. Solen går säkert upp, och tyrannerna i världen kommer säkert att bestå också i morgon. Men vi har faktiskt ett val – om vi ska låta dessa tyranner följa med oss i framtiden. Det krävs politiskt ledarskap men också förmåga att agera när det faktiskt finns möjlighet att göra det. Låt oss ta vara på den chansen, Tobias Billström, och inte leka kurragömma och skaka terroristers hand med ett stort leende.

(Applåder)

Anf. 15 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Sverige hyser inga illusioner om Irans regionala roll. Iran har ett stort inflytande i regionen. Uttryck för detta är bland annat Hizbollah och Hamas, som man har stöttat under lång tid. Iran har därmed ett stort ansvar för den negativa utvecklingen i Mellanöstern.

Det är därför regeringens bestämda uppfattning att det internationella trycket på Iran måste upprätthållas och att åtgärderna för att förhindra fortsatt iranskt stöd till terroristorganisationer i regionen måste stärkas. Sådana diskussioner pågår också inom EU.

I det nuvarande svåra läget i regionen är det också viktigt med gemensamma diplomatiska ansträngningar, inklusive av regionala aktörer och FN, för att undvika ytterligare eskalering. Regeringen fortsätter att följa utvecklingen i Iran och i regionen nära, och tillsammans med övriga EU och internationella partner fortsätter vi att se över alla tillgängliga verktyg och möjliga åtgärder för att påverka Irans agerande. Detta inkluderar det som anförs i riksdagens betänkande.

Jag vill tacka alla som har deltagit i debatten här i dag och som har visat på det breda stöd som finns i Sveriges riksdag och i det svenska politiska livet för det iranska folkets kamp för frihet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 16 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Katja Nyberg har frågat mig hur jag har för avsikt att göra en justering i postlagen för att möjliggöra narkotikasök med hund på postterminaler utan skäligen misstanke.

I januari 2023 trädde nya regler i postlagen (2010:1045) i kraft. Syftet med de nya reglerna är att underlätta för brottsbekämpande myndigheter att förhindra illegal handel via post. Den som arbetar i postverksamhet har nu fått möjlighet att på eget initiativ bryta tystnadsplikten och lämna uppgifter som gäller misstanke om brott till en brottsbekämpande myndighet, om fängelse är föreskrivet för brottet.

I juli 2023 trädde även nya bestämmelser i kraft som innebär att beställning av narkotika för eget bruk kriminaliseras såsom försöksbrott.

Sedan många år gäller att ett brev eller annan försändelse som finns hos ett postbefordringsföretag får tas i beslag om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller mer och försändelsen hade kunnat tas i beslag hos mottagaren. Om det av någon anledning uppstår misstanke om brott med sådant straff får en försändelse alltså generellt sett tas i beslag.

I utredningen *Ökade möjligheter att förhindra illegal handel via post* (SOU 2021:29) konstaterades att det inte finns något lagligt hinder mot att en enskild aktör använder sig av hundar för att eftersöka till exempel misstänkt narkotika i sina lokaler, även om det inte pågår någon förundersökning. Gällande om Polismyndigheten regelbundet ska söka igenom postoperatörernas lokaler med hundar konstaterade utredningen att det kan finnas anledning att reglera den frågan särskilt. Frågan rymdes dock inte inom utredningens uppdrag.

Tullverket har dock redan i dag möjlighet att, i sin kontrollverksamhet, undersöka postförsändelser som kommer från ett annat EU-land eller från tredjeland. För detta krävs inte någon konkret misstanke om brott, utan en försändelse från tredjeland kan undersökas bland annat för att kontrollera att deklarations- och uppgiftsskyldigheten har fullgjorts. En försändelse från annat EU-land får undersökas för att kontrollera att vissa förbud och villkor har iakttagits och om anmälningsskyldigheten har fullgjorts. För att undersöka försändelser använder sig tulltjänstemännen både av skannrar och av sökhundar.

Regeringen och dess myndigheter arbetar kontinuerligt med utvärdering av brottsbekämpande åtgärder för att öka tryggheten i samhället samt för att fler brott ska utredas och leda till lagföring. I detta arbete ingår att försvåra flödet av narkotika.

Anf. 17 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Tack, Erik Slottner, för svaret!

Tanken med den nya lagändringen i postlagen är god, men tyvärr har den blivit tandlös. Postnord säger i sitt remissvar att det kan vara synnerligen svårt att avgöra vad en misstänkt försändelse kan innehålla och huruvida fängelse i så fall ingår i straffskalan.

I princip krävs det att en försändelse har gått sönder och att det har trillat ut tabletter för att det ska kunna anmälas till polisen. Dessutom kan det finnas rådslor hos personalen för att anmäla misstänkta brev och paket

Svar på
interpellationer

eftersom det kan leda till repressalier från dem som håller på med narkotikahandel.

Som statsrådet nämnde konstaterades det i utredningen att det finns anledning att reglera denna fråga särskilt för att ge Polismyndigheten möjlighet att regelbundet söka igenom postoperatörernas lokaler med hundar men att frågan tyvärr inte rymdes i utredningens uppdrag. Som vi alla vet behöver polisen alla verktyg de kan få för att bekämpa den grova kriminaliteten, och då borde det vara av största vikt att utreda denna fråga för att ge polisen även detta verktyg.

Som det är nu ingår postoperatörerna i de kriminella nätverkens distribution av narkotika i Sverige. Jag lyssnade på ett reportage gjort av Sveriges Radio som handlade om den nya postlagen, och där intervjuade man bland annat en narkotikalangare som hade använt sig av Postnords tjänster i nio år och sänt brev och paket utan att ha blivit avslöjad. Han såg Postnord som en pålitlig samarbetspartner och tyckte att Postnord sköter sig väldigt bra.

Utifrån de samhällsproblem vi har i dag med gängkriminalitet, där en stor del av verksamheten består av narkotikahandel och där postoperatörer ingår som en pålitlig samarbetspart, borde det vara av största vikt att denna fråga regleras särskilt. Vi måste använda varje verktyg som finns i lådan för att mota tillbaka den gängkriminalitet som tidigare regeringar har tillåtit sprida sig som en löpeld över landet.

Statsrådet nämnde i sitt svar att Tullverket har möjlighet att i sin kontrollverksamhet undersöka postförsändelser som kommer från ett annat EU-land eller från tredjeland utan att det finns en konkret misstanke, vilket är bra. Men problemet är att svenska narkotikalangare använder postoperatörer i Sverige för att distribuera narkotika som redan har tagits in i landet. Det är den nationella posten som behöver undersökas, inte posten från ett annat EU-land eller från tredjeland. Samma lagstiftning som redan finns för tullen borde finnas även för polisen.

Därför undrar jag om statsrådet har för avsikt att tillsätta en utredning där denna högst aktuella fråga kommer att utredas.

Anf. 18 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det konkreta svaret på frågan från Katja Nyberg är: Nej, det finns ingenting sådant konkret nu som regeringen har sagt att vi ska göra. Detta innebär inte att vi stänger denna dörr.

Jag tycker att det ligger väldigt mycket i det som Katja Nyberg säger i sitt inlägg. Det är inte på något sätt någon tokig idé. Men det finns ingenting som vi har konkretiserat och sagt att vi ska återkomma med. Men vi har många år kvar att regera, och det finns tid att återkomma i frågan om vi gör den bedömningen.

Att bekämpa narkotika – narkotikabruket, narkotikahandeln och langningen – är av största vikt. Narkotikan är mycket av grunden och kittet i finansieringen av den organiserade brottsligheten och också det som är inkörsporten för många, inte minst unga pojkar som dras in i de fruktansvärda sammanhang som de kriminella gängen utgör. Att vi bekämpar narkotikan är alltså av mycket stor prioritet för regeringen.

Det pågår flera åtgärder för att försvåra narkotikahandeln. Det handlar om straffskärpningar och att ge flera verktyg. De lagar som vi nu diskuterar och som trädde i kraft under 2023 är två konkreta exempel på detta och

som innebär att polis, tull och Postnord måste samarbeta ännu bättre för att komma åt narkotika som skickas via post.

Jag vill ändå säga att jag inte tror att lagstiftningen är helt tandlös. Man kan se att polisen under första halvåret i år har beslagtagit i genomsnitt 185 narkotikaförsändelser i postflödet per månad. Det är många postförsändelser varje månad. Så nog finns det möjligheter. Och Tullverket har under de nio första månaderna i år gjort cirka 330 beslag per månad i det internationella postflödet. Det visar såklart hur omfattande narkotikahandeln är, men det visar också att det ändå finns verktyg för olika myndigheter som går att använda för att kunna upptäcka dessa flöden. Jag tycker ändå att det är viktigt att säga det.

Länsstyrelsen har också gett ut en handbok för hur man kan upptäcka narkotika i postflöden. Detta samarbetar Polismyndigheten med länsstyrelsen om.

Det pågår alltså en hel del arbete. Men precis som jag konstaterade i mitt svar ingick inte uppdraget att man utan misstanke obehindrat ska kunna ha exempelvis narkotikahundar inne på ett postkontor i den utredning som tillsattes 2021. Vill man ha denna möjlighet måste en ny utredning tillsättas, och några besked om en sådan utredning finns inte i dagsläget från regeringen. Men jag stänger inte dörren helt för det, utan det är mycket möjligt att vi får återkomma med ett sådant uppdrag.

Anf. 19 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Jag förstår inte riktigt statsrådets svar när han håller med mig i min frågeställning. Vi har i dag väldigt stora problem med narkotikahandeln och med den grova gängkriminaliteten. Och för att göra allt för att stoppa detta behöver det tillsättas en utredning eftersom detta är ett stort problem. Det transporteras så mycket narkotika genom postoperatörerna i dag. Det måste därför komma ett tydligare svar när det kan tillsättas en utredning gällande detta.

Dessutom säger statsrådet i sitt svar: "Regeringen och dess myndigheter arbetar kontinuerligt med utvärdering av brottsbekämpande åtgärder för att öka tryggheten i samhället samt att fler brott utreds och leder till lagföring. I detta arbete ingår att försvåra flödet av narkotika."

Distribution via postoperatörer är ett flöde av narkotika som sker dagligen. Och den största distributören av narkotika i Sverige är postoperatörer, där Postnord ingår.

För mig blir statsrådets svar bara tomma ord om regeringen inte gör det som verkligen krävs för att förhindra narkotikahandeln i Sverige.

Det har utställts ett löfte till svenska folket att vi ska göra allt som står i vår makt för att identifiera, spåra upp och låsa in kriminella som förpestar människors vardag. Detta löfte måste och ska hållas.

Då undrar jag återigen: Varför tar regeringen inte tag i denna avgörande faktor för att bekämpa den organiserade brottsligheten och för att försvåra flödet av narkotika inom Sveriges gränser?

Anf. 20 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag kan förstå om ledamoten Nyberg blir lite konfunderad av mitt svar eftersom det inte är jättetydligt och klart. Eller jag tycker att jag svarade klart och tydligt nej på den konkreta frågan, alltså att regeringen i dagsläget inte har för avsikt att tillsätta en sådan utredning. Det finns

ingenting som har stipulerats som gör att jag kan säga det. Jag kan inte lite spontant i en interpellationsdebatt säga att regeringen kommer att tillsätta en utredning. Det måste till en process för att tillsätta en sådan utredning. Jag kan inte bara stå här och säga att en utredning kommer att tillsättas. Därmed är svaret nej på frågan.

Men svaret är inte nej för att jag tycker att detta är en jättedålig idé. Det var det som jag försökte säga i mitt svar. Det är inte så att jag har några ideologiska argument eller sakargument emot det som framförs här i talarstolen. Men allt som är klokt och allt som kan övervägas hinner inte utredas, och det handlar både om tidsbrist och resursbrist. Att det inte ingick ett sådant uppdrag i den utredning som var tillsatt och att lagen är så ny är förmodligen skäl till att denna fråga inte har utretts. Men det innebär inte att jag helt stänger dörren för att denna fråga kommer att kunna utredas. Men den kommer kanske inte att utredas för sig utan kan kanske komma att ingå i en större utredning – vem vet. Det är också osäkert vilket statsråd som skulle bli ansvarig för en sådan utredning. Det beror på hur bred eller smal den blir.

Vad jag också försökte beskriva är att det pågår mycket arbete, både inom EU och i Sverige, för att komma åt narkotikan och för att göra det svårare för dem som livnär sig på narkotikahandel och för att göra det svårare för de kriminella gängen att finansiera sin verksamhet via narkotikahandel på många olika fronter. Och jag presenterade en del av dessa åtgärder bara för att visa att regeringen gör väldigt mycket i fråga om detta. Just denna fråga har vi i dagsläget inte för avsikt att utreda, men jag stänger inte den dörren på något sätt.

Anf. 21 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Eftersom det inte verkar finnas några planer på att tillsätta en utredning gällande detta har jag ett förslag som jag undrar om statsrådet skulle kunna tänka sig att ta i beaktande. I utredningen *Ökade möjligheter att förhindra illegal handel via post* konstaterades att det inte finns något lagligt hinder för att en enskild aktör, till exempel Postnord, använder sig av hundar för att eftersöka narkotika i sina lokaler även om det inte pågår någon förundersökning.

Då har jag en tanke i avvaktan på att denna fråga utreds, vilket jag hoppas kommer att ske. Skulle statsrådet med ett regleringsbrev kunna ge direktiv till Postnord att använda sig av egna narkotikahundar i sina terminaler i syfte att hitta misstänkta försändelser? När hunden markerar kan personalen tillkalla polis till platsen för att undersöka försändelsen närmare. Hur ser statsrådet på detta? Är det en möjlig väg för att förhindra distribution av narkotika i alla fall via Postnord, som är en statlig aktör, i avvaktan på en framtida utredning?

Anf. 22 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Precis som Katja Nyberg säger i sitt avslutande inlägg finns det i dag möjligheter att utan skälig misstanke använda narkotikahundar för att hitta narkotika. Detta skulle jag ha sagt, men jag glömde faktiskt bort det. Det är mer den systematiska och regelbundna användningen som är svår. Det tror man åtminstone med den lagstiftning som finns i dag. Utredningen har sagt att man i så fall bör utforma en särskild lagstiftning, eller skapa ett särskilt lagrum, för just detta. Men man kan

alltså redan i dag utan skäligen misstanke i förebyggande syfte undersöka brevöversändelser för att upptäcka narkotika. Jag tycker ändå att det är värt att säga detta.

Postnord är ett statligt bolag. Statliga bolag ligger inte under mig utan under finansministern, och till statliga bolag ges inte regleringsbrev så som till myndigheter. Därför är det inte möjligt att ge ett regleringsbrev till Postnord.

Jag har fått svara på den här interpellationen för att PTS ligger under mig. Det är tillsynsmyndigheten för dem som distribuerar post – därmed också för Postnord. Därför kom den här frågan till mitt bord. Jag är ansvarig för postfrågorna.

Det kommer inte att vara möjligt att ge något regleringsbrev till Postnord, utan i så fall handlar det om att se över lagstiftningen.

Jag tackar för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:224 om konsekvenser av regeringens besparingar på myndigheter

Anf. 23 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Peder Björk har frågat mig om regeringen är beredd att överväga ändringar i regleringsbrev för att styra inom vilka verksamheter och var i landet myndigheter gör neddragningar som en följd av regeringens miljardbesparing, om regeringen avser att följa upp konsekvenserna av nedskärningarna i myndigheternas verksamhet samt om jag avser att ta initiativ till en särskild kartläggning av hur besparingarna påverkar statens närvaro och service i hela landet.

I styrningen av de statliga myndigheterna utgår regeringen från att delegering av beslut i arbetsgivarfrågor och i frågor rörande den interna organisationen främjar en effektiv statsförvaltning. Regeringen har stort förtroende för myndigheternas förmåga att utveckla sin verksamhet i enlighet med regeringens prioriteringar och de ramar som sätts i budgeten.

Vidare har regeringen förtroende för att myndigheterna fortsatt kommer att fullgöra sina uppgifter och också fortsätta leverera en god service till medborgarna. Det är upp till varje enskild myndighet att besluta om hur kostnaderna ska minskas, och regeringen avser inte att besluta om något särskilt återrapporteringskrav vad gäller den generella besparingen. Jag vill i sammanhanget även peka på att varsel inte är detsamma som uppsägningar.

Statlig närvaro och service i hela landet är viktigt. Det har vi diskuterat många gånger i den här kammaren. Statlig närvaro och service bidrar till att upprätthålla legitimitet och förtroende för statsförvaltningen. Jag vill därför uppmärksamma att regeringen genom olika förordningar ställer vissa krav på hur myndigheterna ska hantera beslut som knyter an till frågan om statlig närvaro. Myndigheterna ska bland annat när det är lämpligt i sin verksamhet i så stor utsträckning som möjligt ta hänsyn till regionala förutsättningar och beakta möjligheterna till decentralisering när de planerar sina verksamheter.

Vidare har regeringen ett ansvar att överblicka konsekvenserna av de enskilda myndigheternas beslut för statsförvaltningen som helhet, och regeringen kommer att följa myndigheterna inom ramen för den reguljära styrningen genom bland annat årsredovisningar, budgetunderlag och myndighetsdialoger.

Regeringen följer dessutom fördelningen av de statliga arbetstillfällena i landet. Detta görs bland annat genom uppdrag till länsstyrelserna att redovisa den statliga närvaron och statliga servicen i länen. Jag bedömer att regeringen har tillräckliga verktyg för att framöver kunna göra löpande avvägningar om och uppföljningar av den statliga närvaron i landet.

I sammanhanget vill jag också påpeka att när det gäller den statliga närvaron i landet har Försvarsmaktens organisation utökats på flera platser. Även Polismyndigheten och Kriminalvården expanderar sina verksamheter. Det kommer sammantaget att leda till nya jobb som ökar den statliga närvaron runt om i landet.

Anf. 24 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Jag är uppriktigt sagt förvånad över hur bekymmerslös statsrådet tycks vara i sitt svar på den här interpellationen, för det beslut SD-regeringen har tagit om att göra stora, generella besparingar på de svenska myndigheterna får givetvis konsekvenser. Det beslut man har tagit innebär nämligen minskade ramar på 1,1 miljarder kronor. Det ska tilläggas i sammanhanget att det är utöver de effektiviseringar på 1 ½–2 procent som normalt är grunden i budgeten.

1,1 miljarder mindre i resurser till Sveriges myndigheter – pengar som i huvudsak använts till att anställa personal för att utföra myndighetsutövning och ge service till medborgarna – får såklart konsekvenser i verksamheten. Redan nu ser vi det när det gäller antalet anställda på myndigheterna runt om i hela landet. Skatteverket har sagt upp 180 personer. Statens servicecenter har dessutom varslat 90 personer. Jordbruksverket har varslat 39 personer. Det är rimligt att anta att fler myndigheter kommer att följa i deras spår när man ska göra verklighet av SD-regeringens budget.

I svaret pekar statsrådet på att regeringen har fullt förtroende för de statliga myndigheternas förmåga att utveckla sin verksamhet i enlighet med ”regeringens prioriteringar och de ramar som sätts i budgeten”. Efter som statsrådet pekar ut att regeringens prioriteringar ska styra är jag lite nyfiken på vad regeringen prioriterar när det gäller verksamheten som ska bedrivas med mindre pengar och som en konsekvens av det med hjälp av mindre personal.

Jag skulle alltså gärna vilja få besked av statsrådet, fru talman, om vad som nu gäller kring de här besparingarna. Vad är det myndigheterna i Sverige ska sluta göra eller göra mindre av som effekt av SD-regeringens beslutade besparingar på 1,1 miljarder?

Anf. 25 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att vara faktabaserad, som jag har för vana, och rätta Peder Björk när han säger ”SD-regeringen”. Det här är ingen SD-regering.

Sverige har en regering som består av tre partier: Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Denna regering har ett parlamentariskt samarbete med Sverigedemokraterna för att samla majoritet för sin politik här i riksdagens kammare. Sju politikområden ingår i avtalet, och vi har också ett budgetsamarbete med Sverigedemokraterna. Tillsammans bildar vi en majoritet i Sveriges riksdag, men i regeringen sitter inte Sverigedemokraterna. I regeringen sitter Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Jag vet att "SD-regeringen" används som ett retoriskt grepp, men jag tycker att det är viktigt att tala sanning här i riksdagens kammare, som är demokratins hjärta. Många följer de här debatterna, och jag tycker att det är viktigt att det vi säger är korrekt. Då är "SD-regeringen" ett felaktigt begrepp eftersom det leder tankarna till att Sverigedemokraterna leder och sitter i den här regeringen. Det gör de inte. Den här mandatperioden sitter Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna i Sveriges regering och har ett parlamentariskt samarbete med Sverigedemokraterna.

Den förra, socialdemokratiska regeringen hade mycket samarbete med Vänsterpartiet och Centerpartiet. Jag höll aldrig på med att säga "C-regeringen" eller "V-regeringen". Jag höll aldrig på med att tramsa på det sättet. Jag sa "regeringen", och så visste man att i den satt Socialdemokraterna eller Socialdemokraterna och Miljöpartiet. När ni säger "SD-regeringen" talar ni om en regering som inte finns i det här landet. Jag blir otroligt irriterad och kommer varje gång detta epitet sägs i den här kammaren att gå upp i talarstolen och rätta det. Jag blir irriterad och tycker att det är att fara med osanning inför alla dem som tittar och lyssnar på den här debatten.

Det finns ett signalvärde i en 1-procentig effektivisering och besparingskrav på myndigheter. Vi lever i en tid med en hög inflation och allt högre räntor. Hushåll drabbas hårt av detta, och kommuner och regioner har många gånger svårt att få ihop sin ekonomi på grund av det. Många företag drabbas och tvingas nu varsla på grund av det sämre ekonomiska läget. Då är det rimligt att även statsförvaltningen får känna av de tuffa ekonomiska tider vi är inne i och får hjälpa till med finansieringen när vi ska upprätthålla en god välfärd i landet, stärka arbetslinjen med ytterligare ett jobbskatteavdrag och stärka de mest utsatta hushållen. Jag tycker att det ibland överdrivs vad denna procent får för konsekvenser och hur stor denna neddragning är. Jag har sagt att jag tror att de allra flesta myndigheter kommer att klara av ett 1-procentigt effektiviseringskrav utan de våldsamma konsekvenser som ibland beskrivs när Socialdemokraterna målar upp sin hotbild.

Sedan har vi en styrning som är delegerad. Det är upp till generaldirektörerna att fatta beslut om detta. Ibland är det en generaldirektör som leder myndigheten, ibland är det en styrelse; det ser lite olika ut. Men det är myndigheterna som måste ta det här ansvaret. Vi kan inte fråna regeringens sida säga "gör exakt så här", utan det finns ett delegerat ansvar. Generaldirektörerna är huvudansvariga för att sköta ekonomin och de anslag som myndigheten har fått och agera utifrån de regleringsbrev som regeringen och riksdagen beslutar om.

Jag tycker att det är intressant att Socialdemokraterna i sitt budgetalternativ inte ökat anslagen; det gäller exempelvis Skatteverkets förvaltningsanslag. Man står här och är väldigt oroad över vad som händer med Skatte-

verket, men man ger själv inte en enda krona mer till Skatteverket. Frågan skulle alltså lika gärna kunna ställas tillbaka till Peder Björk själv – hur avser Socialdemokraterna att hantera den här frågan?

Anf. 26 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Jag tänker uppehålla mid vid sakfrågan.

Statsrådet vill inte riktigt prata om vad regeringen anser att det ska göras för prioriteringar. Jag blir ändå lite förvånad över att det faktum att 180 anställda sägs upp på Skatteverket enligt statsrådet inte är någonting dramatiskt som man behöver oroa sig över.

Jag är också förvånad, fru talman, över att statsrådet säger att det är rimligt att myndigheterna får bära den allmänna ekonomiska krisen. Det är ju inte myndigheterna som får bära det här. Ytterst är det vi medborgare som får bära det när vi får en minskad service från myndigheterna. Det är därför jag ställer frågan till statsrådet om vad regeringen anser borde prioriteras vid besparingen. Vad är det som man ska sluta göra eller göra mindre av? Jag tycker ändå att regeringen behöver ge ett besked till oss och svenska folket om det och vara tydlig med vad det är för plan regeringen har med den här besparingen, som definitivt får konsekvenser.

Men om det nu är så att statsrådet inte vill svara på vad det är man ska sluta göra går det ju att vända på resonemanget och tänka sig att regeringen borde peka ut någonting som man inte ska sluta göra. Det är förvånande att Skatteverket nu säger upp 180 personer. 100 av de personer som sägs upp skulle ha jobbat med att förbättra folkbokföringen, någonting som regeringen har sagt är prioriterat och som vi från Socialdemokraterna håller med om är en prioriterad arbetsuppgift. Men regeringen är uppenbarligen inte tydlig med att uppgiften ska genomföras, eftersom Skatteverket nu säger upp 100 personer inom det här området.

På samma spår: Är det okej för regeringen att man förlänger handläggningstiderna på Försäkringskassan, så att de sjuka får längre tid till hjälp? Är det okej för regeringen att Jordbruksverket nu när man varslar personer förlänger sina handläggningstider, så att lantbrukarna i Sverige får vänta ytterligare på sina pengar? Är det så att statsrådet och regeringen kan acceptera att Statens servicecenter varslar 90 personer och lägger ned servicekontor runt om i landet? Är det detta regeringen kan tänka sig att acceptera?

Fru talman! Jag skulle gärna vilja få ett svar av statsrådet. Om man inte kan säga vad det är man tycker att det ska sparas på, är det då i stället någonting som man inte kan tänka sig att det ska sparas på?

Förutom att detta får konsekvenser för enskilda myndigheter finns det också en stor oro för att det kommer att få konsekvenser för den statliga närvaron och servicen runt om i hela landet. Skatteverkets neddragningar påverkar nu 20 orter runt om i landet. Det är klart att det också i förlängningen kommer att få konsekvenser för statens närvaro runt om i landet. Jag vill i förlängningen av det resonemanget ställa ytterligare en fråga till statsrådet: Är statsrådet på något sätt orolig för att den statliga närvaron ska minska runt om i landet?

Anf. 27 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! I pris- och löneomräkningssystemet, PLO, finns det, precis som Peder Björk mycket riktigt sa inledningsvis, en viss årlig effektivise-

ring inbyggd. Det är ett system som jag tror att alla partier i kammaren, åtminstone Socialdemokraterna och regeringspartierna, är överens om är bra. Men det har aldrig varit så att civilministern gått ut och sagt vad varje myndighet ska spara på med anledning av den här inbyggda effektiviseringen. Det har aldrig ställts några sådana krav. Men när man ett enskilt år gör en 1-procentig besparing ska plötsligt civilministern ut och berätta hur alla myndigheter ska hämta hem den, anser tydligen Socialdemokraterna. Jag tycker att detta är orimligt med tanke på den styrningsmodell som vi har för våra myndigheter.

Vad gäller Skatteverket stämmer det inte att det är 180 personer som blivit uppsagda. Det är 180 provanställningar som nu har avbrutits. Provanställningar är just provanställningar. Det är inte fråga om uppsägningar. Det är provanställningar som man inte har förlängt. Jag tycker att det ger fel bild även där om man säger att det är uppsagd personal, för det är det faktiskt inte. Vill man fördjupa diskussionen om just Skatteverket får man nog ändå vända sig till ansvarigt statsråd. Skatteverket ligger inte under mitt ansvar, som Björk vet, utan under finansministerns.

Jag tror inte att det alltid är så att effektivisering innebär försämrad service. Vi kan jobba mer med exempelvis digitaliseringens möjligheter. En av de myndigheter vi pratar om, Skatteverket, är en fantastisk föregångare, med nya digitala tjänster som gjort servicen bättre och dessutom gjort den billigare för myndigheten. Nu hoppas jag verkligen, inte minst i och med tillkomsten av väldigt mycket mer avancerad AI-teknik, att man ska kunna minska sina kostnader, förbättra servicen och ge snabbare handläggning. Det är mycket möjligt att sådan här effektivisering snarare skyndar på ett sådant omställningsarbete, vilket jag skulle tycka var väldigt välkommet.

Vi kommer inom ganska kort att fatta beslut om regleringsbrev. Då kommer svaren på vad vi tycker att myndigheterna ska prioritera. Det är regleringsbrev som kommer att ge svar på detta.

Jag tycker fortfarande att det är intressant, med tanke på det tonläge som Peder Björk har, att Socialdemokraterna själva inte ökar anslagen till vare sig Skatteverket eller Jordbruksverket. För Statens servicecenter är det en ökning med 9 miljoner i Socialdemokraternas budgetalternativ, men för Skatteverket och Jordbruksverket ligger det på samma nivå som i regeringens budget. Då måste frågan ställas tillbaka till Socialdemokraterna: Hur tänker sig Socialdemokraterna att denna effektivisering ska handhas på myndigheterna? Socialdemokraterna gör precis samma effektivisering som regeringen föreslår.

Anf. 28 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Det beslut som SD-regeringen har fattat innebär ingen vanlig effektivisering. Det är en kraftfull besparing utöver de grundläggande effektiviseringskrav som finns sedan tidigare.

Jag noterar att statsrådet gärna skickar över bollen till oppositionen. Men nu är det så att oppositionen inte är de som innehar regeringsmakten. Det är statsrådet som är skyldig ett svar om hur regeringen avser att genomföra de här besparingarna. Jag kan konstatera, fru talman, att statsrådet i den här debatten är väldigt tydlig med att regeringen helt enkelt har lämnat walkover till att myndigheterna nu är de som styr Sverige. Regeringen sätter sig i baksätet och låter myndigheterna genomföra det här – utan

styrning, utan någon idé om hur besparingarna ska genomföras och för den delen utan någon tanke om vad man inte får sluta göra i de olika myndigheterna.

Det tycker jag är en tråkig utveckling. Med en offensiv politik och en offensiv förvaltningspolitik kan man göra skillnad med politiken. Men då gäller det att man har en idé om hur man vill utveckla den statliga förvaltningen. Det gäller att man vågar använda de styrinstrument man har i regeringen. Den här regeringen tycks vara mer intresserad av att sitta i baksätet och se på än att aktivt driva svensk förvaltningspolitik.

Fru talman! Det är skillnaden mellan SD-regeringens politik och en socialdemokratisk politik, som tidigare har varit aktiv när det gäller att driva förvaltningspolitik och inte minst att säkerställa statlig närvaro och service i hela landet.

Anf. 29 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Återigen: Detta är inte en SD-regering utan en regering som består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Vi vet dock att den regering vi hade innan var väldigt beroende av Vänsterpartiet i sin ekonomiska politik. Det gjorde att staten och det offentliga hela tiden svällde väldigt mycket. Det är den syn på ekonomisk politik som Vänsterpartiet har och som Socialdemokraterna var tvungna att följa.

Den svällda staten och det svällda offentliga kan behöva tider av lite effektiviseringar. Jag tror inte alls det är dumt att se efter det och emellanåt ifrågasätta. De senaste tio åren har antalet statligt anställda ökat väldigt mycket på myndigheterna.

Finns det nu läge att bromsa och se om vi kan göra en del effektiviseringar? Har vi lagt på en massa uppdrag på varandra där kanske det ena uppdraget inte är lika motiverat därför att man redan jobbar med det et cetera? Jag menar att de som är bäst att svara på det är just myndighetscheferna och myndigheterna själva.

Det är inget unikt att Socialdemokraterna kritiserar borgerliga regeringar för att sedan inte alls återställa eller matcha det i sin politik. Jag nämner bara jobbskatteavdraget. Varje gång har man kritiserat det väldigt mycket, men man har valt att behålla vartenda jobbskatteavdrag när man sedan sitter i regeringen. Det är vi såklart väldigt tacksamma för.

Nu är det samma sak här. Man är otroligt kritisk till effektiviseringen på myndigheter. Det kommer att utarma den statliga närvaron och servicen. Det kommer att leda till uppsägningar av människor, och staten kommer att bli mycket sämre. Sedan lägger man inte tillbaka detta till myndigheterna när man lägger fram sin egen budget. Sedan får jag kritik för att jag ställer den frågan tillbaka.

Jag måste som minister kunna läsa skuggbudgetar och se: Hur ser oppositionens alternativ ut? I det här fallet ger inte Socialdemokraterna tillbaka några pengar till Skatteverket och Jordbruksverket. Då måste jag kunna ställa frågan tillbaka: Hur tänker sig Socialdemokraterna att man ska jobba med effektiviseringskraven?

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 30 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Mattias Eriksson Falk har frågat mig om jag delar hans uppfattning att det är viktigt att villkoren för förtroendevalda i kommuner och regioner är likvärdiga med dem i riksdagen vad gäller särskilda yttranden och om jag anser att en reglering av särskilda yttranden i kommunallagen (2017:725) skulle ge mer likvärdiga förutsättningar i kommunerna vad gäller protokollföring. Han undrar även om jag är beredd att göra en översyn av kommunallagen i syfte att genomföra en reglering av särskilda yttranden för att uppnå likvärdiga förutsättningar i kommuner och regioner.

I kommunallagen finns det bestämmelser om vad ett protokoll från ett fullmäktige-, styrelse- eller nämndsammantråde ska innehålla. Av dessa bestämmelser följer att det bland annat ska framgå om en ledamot reserverat sig mot ett beslut. Ordföranden ansvarar för protokollet. Det finns dock, som Mattias Eriksson Falk påpekar, inte någon rätt att få ett särskilt yttrande antecknat i protokollet.

Den kommunala självstyrelsen innebär att kommunerna och regionerna själva beslutar om och organiserar sin verksamhet efter vad de finner lämpligast. Det är en grundläggande princip i offentlig sektor. En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Om det, efter en proportionalitetsbedömning, finns övervägande skäl för staten att bestämma något annat så kan det göras genom lag eller annan författning.

Den ändring som Mattias Eriksson Falk föreslår skulle till viss del kunna öka transparensen för beslutsfattandet i kommuner och regioner. I nuläget har det dock inte framkommit tillräckliga skäl för att införa nya tvingande regler i kommunallagen. Sådana tvingande regler skulle innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen och medföra en ökad administrativ börda för kommunerna och regionerna. Det bör därför fortsatt vara upp till varje kommun eller region att själv bestämma över hur den bäst hanterar protokollsanteckningar och särskilda yttranden.

Anf. 31 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på min interpellation, som gäller de politiska villkoren för förtroendevalda i kommuner och regioner!

Jag har tidigare haft möjlighet att ställa en skriftlig fråga till statsrådet avseende just detta. Jag fick ett liknande svar från statsrådet även då, vilket inte är så konstigt då statsrådet säkerligen kvarstår vid sin syn på saken, enligt vad kan utläsas av svaret.

Jag och statsrådet delar uppfattningen att villkoren för förtroendevalda i kommuner och regioner är viktiga. Det är i sig inte särskilt förvånande då vi själva båda kommer från tidigare kommunala uppdrag. Vi känner väl till det politiska arbete som sker bortanför riksdagens ramar och vet hur viktigt detta är för demokratin på den lokala nivån och den beslutande kommunala självstyrelsen. Man brukar säga att den politik som står människor närmast i vardagen i många fall förverkligas eller drivs där.

Jag valde att ställa denna interpellation till statsrådet utifrån mina egna erfarenheter på den kommunala nivån och av de regleringar i bland annat

*Svar på
interpellationer*

kommunallagen som styr den politiska dagordningen och arbetsmetoderna, åtminstone till vissa delar. Det är just här som skillnaden till viss del uppstår på kommunal nivå och därför påverkar de förtroendevaldas möjlighet att göra sig hörda.

Som jag nämnde är vissa saker reglerade. Det gäller till exempel rätten att få tala eller att lägga fram förslag. Det är avgörande för en demokrati att en person får göra sin åsikt känd och att man får tycka olika. Men, fru talman, demokratin och det politiska arbetet måste också kunna granskas, till exempel av medborgare och medier. Det är en garant för att demokratin fungerar och att allmänheten känner tillit till samhällets institutioner.

När man tycker olika kan man exempelvis rösta nej till ett förslag och sedan reservera sig. Det är ett sätt att i protokoll tydligt visa att man tyckte annorlunda. I en reservation kan man också skriftligen om man så önskar förklara hur man resonerade och varför man reserverade sig.

Om du däremot står bakom ett förslag kan du inte reservera dig. Men du kan ändå känna att du behöver förklara varför du har röstat som du har gjort. Då kan man i vissa kommuner och regioner lämna ett så kallat särskilt yttrande eller göra en protokollsanteckning och därigenom förklara hur man resonerat.

Dock är inte skriftligt yttrande eller protokollsanteckning lagstadgade, utan det är då helt upp till ordföranden, styrelsen eller nämnden att fatta beslut om det ska få tillföras till protokollet. Det är något jag anser är en brist och något som bidrar till att vi inte får lika villkor på kommunal nivå. Man får på nåder godkänt av en majoritet om man själv sitter i opposition.

Fru talman! Jag har själv upplevt denna problematik i min hemkommun Gävle. Där säger ordföranden i kommunstyrelsen nej till ett särskilt yttrande om det i praktiken innehåller någon form av kritik mot förslaget eller den styrande majoriteten. Det är givetvis orimligt i mina ögon, då kritik är en del av att tycka olika.

Jag valde då att begära omröstning om det särskilda yttrandet. Jag förklarade denna omröstning, och jag lämnade då yttrandet som en reservation vid omröstningen även om jag stod bakom förslaget senare. Man kan kalla det innovativ användning av kommunallagen, även om det ser märkligt ut.

Jag kommer tillbaka till statsrådets svar. Statsrådet anser att en eventuell lagreglering skulle inskränka den kommunala självstyrelsen. Varför anser statsrådet att en reservation är okej att lagreglera, vilket är gjort i dag, men inte särskilda yttranden eller protokollsanteckningar?

Anf. 32 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Precis som Eriksson Falk säger har jag själv en kommunpolitisk bakgrund i Stockholms stad. Där funkar detta alldeles utmärkt. Jag har lämnat mängder med särskilda yttranden, både som ersättare och som ordinarie. Jag känner alltså väl igen mig i frågan.

Jag måste säga – om jag nu får vara så vidsträckt i mina kommentarer som statsråd – att jag tycker att det är en bra ordning. Jag tycker att det är bra att det finns en så stor frihet som möjligt att få sina åsikter och synpunkter uttryckta. Jag tycker att man ska undvika att försöka krängla till det för oppositionen när den vill göra sina synpunkter synliga. Jag tycker inte att det är ett bra sätt att agera som ordförande. Det kan jag faktiskt drista mig till att säga.

Jag hoppas ändå att detta ska kunna lösas på lokal nivå och att vi inte ska behöva ändra kommunallagen i det här avseendet. Det är ju en sak att man kan reservera sig. Om man inte skulle kunna göra det vore det väldigt illa, för då skulle man bara kunna rösta för en enda uppfattning.

Jag tycker därför att det känns mer naturligt och mer rätt att man lagstiftar om reservationer än om de särskilda yttrandena, vilket ju blir ett större intrång i det kommunala självstyret. Vi kan såklart ibland göra avsteg från det, men det ska vara utifrån en proportionalitetsbedömning. I det här fallet har vi hittills gjort skillnaden att vi utifrån en proportionalitetsbedömning inte vill lagreglera detta.

Men jag vågar som civilminister med ansvar för relationen med kommuner och regioner och för kommunallagen ändå säga att jag gärna uppfattar ordförande i nämnder och styrelser och fullmäktige att ha en så generös attityd som möjligt till oppositionen. Det gäller då även representanter i nämnder som är ersättare och saknar ordinarie plats.

Det är ju inte heller bara i protokoll vi kan framföra våra ståndpunkter. I dag finns rätt många andra sätt att göra sina ståndpunkter kända. Det kanske inte är så överdrivet många som går in och läser protokoll, och vi har i dag större möjligheter – inte minst i och med ökad förekomst av sociala medier – än vi hade förr att torgföra våra uppfattningar. Man kan såklart också använda sig av dessa.

Vi har inte fått några propåer från Sveriges Kommuner och Regioner. Jag har en regelbunden dialog med dem, och frågan har hittills inte kommit upp under mina snart 14 månader som statsråd. Det är intressant. Men om SKR verkligen skulle be regeringen att ändra lagen och föra upp frågan kanske vi får tänka om. Om det finns ett tydligt önskemål från det samlade Kommun- och Regionsverige att göra förändringar kommer vi absolut att lyssna på det.

Jag tycker alltid att det är svårt med den här typen av interpellationsdebatter. Det är ju inte så att Eriksson Falk kommer med någon galen idé som är helt absurd och som får en att undra hur han kan tycka så här. Jag har stor förståelse för det som interpellanten framställer i sin interpellation, och jag har som sagt själv verkat i en kommun där det har funkade alldeles utmärkt. Jag kan förstå känslan om man är i en kommun där man känner att ordförande försöker minska ens möjligheter att göra sina uppfattningar synliga.

Hittills har regeringen inte gjort bedömningen att vi behöver ändra i kommunallagen, men jag stänger inga dörrar i detta. Och jag skulle absolut kunna öppna en sådan dörr ännu mer, inte minst om SKR skulle komma med en samlad propå.

Anf. 33 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Tack återigen, statsrådet, för svaret! Jag delar inte uppfattningen att detta är en inskränkning av det kommunala självstyret som statsrådet nämner i sitt svar. Det handlar om att säkerställa likvärdiga villkor i kommuner och regioner för förtroendevalda – och då främst en opposition – att göra sig hörda utan att behöva få detta på nåder av en majoritet.

Man kan, om man så vill, se det som en form av minoritetsskydd. Det är något som också finns i andra delar, till exempel vad gäller bordläggning eller återremiss av ett ärende. Det är alltså ett skydd för att en minoritet och en opposition ska kunna göra sig hörda.

Jag ska ge statsrådet ett exempel där det kan vara tillämpligt med ett särskilt yttrande eller en protokollsanteckning. Det kan vara när fullmäktige har antagit en budget och ramarna för respektive nämnd sedan ska fördelas internt i nämnden. Det är inte helt ovanligt att oppositionen då avstår från att delta i beslutet eller ställer sig bakom det och då vill kunna förklara varför man har gjort så. Man röstar inte nej av anledningen att fullmäktige bestämt vilken budget som ska gälla, och man reserverar sig inte heller, för den delen.

Detta är i likhet med hur man gör i riksdagen i många fall. När beslut om utgiftsområdesramarna har fattats väljer oppositionen oftast att lämna särskilda yttranden i stället för att gå vidare med sina egna förslag när det gäller anslagsfördelningen för respektive område.

Om vi kan lämna särskilda yttranden i riksdagen bör detta också vara den bestämda ordningen i kommuner och regioner. Vi har våra val samtidigt, och alla tre nivåer är direkt valda av folket. Vi bör därför så långt som möjligt åtnjuta lika villkor att göra oss hörda. Samtidigt ger detta medborgare och medier en bättre möjlighet att granska.

Fru talman! Jag tolkar statsrådet som att det inte finns något behov av att se över kommunallagen i nuläget och att statsrådet därför inte kommer att ta initiativ till detta. Men man vet aldrig, och jag skickar därför med statsrådet dessa perspektiv. När ett eventuellt arbete med kommunallagen sker har statsrådet möjlighet att ta hänsyn till de delar som jag lyfter här i dag.

Statsrådet passade också på att prata lite om att han uppmanar ordförande i alla nämnder och styrelser att möjliggöra för oppositionen att göra sig hörd. Jag delar denna inställning. Jag tycker att det är väldigt viktigt att man – oavsett var man befinner sig i landet och oavsett vilka som styr och vilka som sitter i opposition – har villkor som möjliggör att man kan göra sig hörd i den politiska debatten.

Det ska vara möjligt för medborgare och medier att granska de initiativ man har tagit och de förslag man lägger fram. De ska också kunna följa hur man har resonerat när man har landat i vilka beslut man väljer att ställa sig bakom eller reservera sig mot. Det är en del av det grundläggande arbetet i en demokrati att man kan lägga fram sina förslag och att de kan granskas.

Som jag nämnde går det att vara lite innovativ med kommunallagen om man så önskar. Men det blir lite som att vi rör oss i delar på ett sätt som det kanske inte var tänkt men som ändå är möjligt i kommunallagen i dag. Därför skulle man, för att få en tydlig ordning, kunna reglera detta. Då har man löst problemet i hela landet för alla kommuner och regioner på samma gång.

Statsrådet nämnde att det finns fler möjligheter att göra sig hörd i dag. Sociala medier kom upp som ett alternativ. Det är ett alternativ i dag, och vi kan göra oss hörda för en bredare publik på ett annat sätt än man kunde för så sent som 15–30 år sedan. Men vi vill inte heller att alla våra förtroendevalda ska vara beroende av den tekniska utvecklingen. Vissa vill kunna skriva på sitt papper, lämna in det och få med det i kommunala protokoll. Då kan medierna den vägen se hur man har resonerat om man inte arbetar med sociala medier. Det är ett viktigt perspektiv att ha med sig.

Anf. 34 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det sistnämnda håller jag helt med om. Jag menar inte att man ska vara hänvisad till sociala medier för att kunna få sina synpunkter hörda eller synliggjorda. Jag bara adderade detta för att säga att man i dag inte bara är låst till protokollet. Om man når ut till andra medier får man förmodligen fler läsare än om man bara låser sig till protokollet. Det var mer att se som ett medskick eller ett tips till våra förtroendevalda runt om i landet, som de flesta nog redan känner till.

Det blir lite upprepning här nu av det jag sa i mitt förra inlägg: Jag stänger inte dörren till detta, och jag tycker inte att det är någon galen idé som ledamoten Eriksson Falk kommer med. Men jag måste också vara ärlig och säga att det inte pågår något arbete. Frågan har inte varit uppe under mitt första år som civilminister. Det är faktiskt första gången jag stöter på frågan på politisk nivå i och med denna interpellation. Jag får tacka för det, för jag tar det som ett medskick och ett inspel.

Som jag sa är min personliga erfarenhet från kommunpolitiken att det funkar väldigt bra. Men jag har också hört om andra kommuner där jag vet att det inte funkar lika bra. Jag tar gärna detta vidare i en dialog med SKR för att höra vad deras synpunkter är och för att samla på mig fler argument.

Jag stänger inte på något sätt någon dörr, men hittills har inte denna fråga varit prioriterad. Så kan jag säga. Jag tycker att jag i mitt inlägg har varit tydlig med vad jag tycker och hur jag tycker att man bör agera som ordförande.

Jag tycker att man ska vara så öppen, generös och transparent som möjligt. Jag tror att vår demokrati tjänar på det. Allt annat skapar misstankar om att man försöker tysta vissa och mörklägga och försvåra för demokratiskt valda partier. Jag ogillar det beteendet. Transparens och öppenhet tjänar vår demokrati på, och jag tror också att det stärker den.

Anf. 35 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för de svar som har givits på min interpellation här i dag! Jag tror att vi i grunden delar uppfattningen att de demokratiska villkoren är oerhört viktiga för våra förtroendevalda i kommuner och regioner runt om i landet.

Även om det ser lite olika ut när det gäller hur man jobbar med till exempel särskilda yttranden i protokollsanteckningar eller andra saker i kommunerna och regionerna är det viktiga perspektiv att ha med sig i det demokratiska arbetet att man ska vara så öppen och transparent som möjligt. Det handlar ju framför allt om att ge en opposition en möjlighet att göra sig hörd.

Jag uppfattar att detta problem finns i dag. Jag har själv upplevt det. Jag har också försökt få en uppfattning om hur utbrett det är i landet. Det jag kunnat få till mig är att det finns på vissa ställen medan det på andra ställen funkar bra, som i Stockholms stad. Det kan naturligtvis bero på att man har mer utvecklade arbetsmetoder i de här delarna.

Jag kommer att kvarstå i min uppfattning att det på sikt vore bäst att få en lagreglering av detta för att säkerställa att man agerar likadant i kommuner och regioner. Jag ser inte det som en inskränkning av det kommunala självstyret utan i stället som ett sätt att ge våra demokratiskt folkvalda politiker bättre möjlighet att agera och göra sig hörda.

Jag förstår precis vad statsrådet menar med sociala medier. Man är inte hänvisad enbart dit, men det är ett utmärkt exempel på hur man i dag kan arbeta i ett bredare politiskt spektrum än förut. Det är viktiga delar att ta med sig även framåt, samtidigt som vi ska säkerställa att man i det politiska arbetet har goda möjligheter att göra sig hörd.

Det kanske också är så att alla inte läser protokollen på en gång och kollar allt som har sagts, men protokollen är också ett sätt för medborgare och medier att kunna gå tillbaka och kolla vad politiker i opposition sa en gång i tiden. När de väl styr kanske de agerar annorlunda, och det kan då följas upp. Det kan vara en väldigt specifik fråga, och då är det viktigt att det finns ett resonemang som medborgare och medier kan förhålla sig till om politikerna har lämnat ett sådant.

Jag vill slutligen tacka statsrådet för debatten.

Anf. 36 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag vill också tacka Mattias Eriksson Falk för en bra debatt och en interpellation som väcker en fråga som jag ändå tycker är intressant. Sedan får vi se hur vi går vidare med den, om vi vill reglera detta eller om vi kan klara oss utan reglering. Allt som man vill uppnå behöver ju inte alltid lagregleras; det finns ofta olika sätt att nå framåt. Man kan också tänka sig en handbok eller olika guidelines för att få ett gemensamt synsätt utan att behöva låsa fast exakt hur det ska gå till i lagstiftningen. Låt oss titta på det.

Jag kommer med stor sannolikhet att ta upp frågan med SKR för att föra diskussionen vidare. Jag tycker att det är en intressant fråga.

Jag delar också uppfattningen att protokoll inte alltid är till för dem som här och nu vill gå in och ivrigt läsa protokoll när nämnd- och styrelsemöten är över. De har också ett historiskt och ett arkiverande syfte: att man ska kunna gå tillbaka och titta. Där är protokoll naturligtvis av större värde än olika sociala medier, som är mer flyktiga. Så är det absolut.

Ett stort tack till Mattias Eriksson Falk för att han väckt frågan! Sedan får vi se hur vi väljer att gå vidare med detta. Men öppenhet och transparens är verkligen en uppmaning till alla som följer den här debatten och som leder en nämnd eller en styrelse. Jag tycker verkligen att man ska jobba på det sättet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:216 om åtgärder mot muslimsk antisemitism

Anf. 37 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Nima Gholam Ali Pour har frågat arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson om ministern avser att initiera insatser som just riktar sig mot den muslimska antisemitismen och om ministern avser att prioritera arbetet mot den muslimska antisemitismen, då studier visar att antisemitismen är mer utbredd bland muslimska migranter.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Låt mig börja med att påminna om att statsministern, flera andra statsråd och jag själv vid flera tillfällen med enfass fördömt de antisemitiska yttringar, det hat och de hot som förekommit efter Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober. Jag vill vara tydlig med det även i dag. Sverige ska vara ett land fritt från antisemitism, alla former av rasism och hatbrott. Ingen jude i Sverige ska behöva fråga sig om han eller hon vågar bo kvar i sitt eget land. Antisemitismen är skadlig både för de enskilda som utsätts, för judiskt liv i Sverige och för samhället som helhet.

Antisemitismen har en lång och mörk historia även i vårt land. Den har också en särart jämfört med andra former av rasism och hat eftersom den är gemensam för höger- och vänsterextremister samt islamister och utgör en bärande del i många konspirationsteorier. Antisemitismen förekommer i breda lager av befolkningen, finns hos människor med olika bakgrund och skär genom olika grupper, politiska positioner och ideologier.

Regeringen är också medveten om de undersökningar från Forum för levande historia som visar en överrepresentation av antisemitism i vissa grupper, bland annat hos personer med muslimsk religionstillhörighet och personer födda utanför Sverige och Europa. Dessa studier utgör några av flera viktiga underlag i regeringens fortsatta arbete. Om vi ska lyckas trycka tillbaka antisemitismen krävs medvetandegörande och kunskap, så att inga barn och unga ärver tidigare generationers fördomar.

Oavsett vem den riktas mot är rasism eller liknande fientlighet aldrig acceptabel. Arbetet för att förebygga och motverka olika former av rasism och liknande fientlighet fortsätter. Jag är stolt över att ingå i en regering som från dag ett prioriterat arbetet med att förebygga och motverka antisemitism. Låt mig nämna några åtgärder som vidtagits hittills.

Regeringen fortsätter arbetet med åtgärdsprogrammet mot antisemitism, som inbegriper en rad insatser med fokus på att höja kunskapen om antisemitism i samhället, mer forskning om antisemitism och ökade insatser inom skolväsendet. I budgetpropositionen för 2024 tillför regeringen 20 miljoner kronor till arbetet mot rasism, i vilket arbetet mot antisemitism ingår.

För att intensifiera och samordna arbetet mot antisemitism har regeringen tillsatt arbetsgruppen Samling för judiskt liv, som kommer att arbeta under hela mandatperioden mot antisemitism och för judiskt liv i Sverige. Satsningen fokuserar på tre områden: utbildningsinsatser, att öka tryggheten för judar i Sverige och att uppmärksamma den judiska kulturen. Under 2023 har arbetsgruppens tema varit säkerhet. I arbetsgruppen samverkar representanter från civilsamhället, judiska företrädare och representanter för relevanta myndigheter och organisationer med statssekreterare från sex berörda departement. Arbetsgruppen leds av statsministerns statssekreterare.

För att vi ska kunna vidta träffsäkra åtgärder är det av stor vikt att vi får en bättre förståelse för antisemitismens utbredning och uttryck i Sverige. Därför har regeringen i budgetpropositionen för 2024 föreslagit att 6 miljoner kronor för åren 2024–2026 tillförs till Forum för levande historia för en attitydundersökning om antisemitism för att öka kunskapen om förekomsten av antisemitism i befolkningen, samt för att ta fram en kunskapsöversikt över hur antisemitism sprids på nätet.

Ett stort ansvar att bekämpa antisemitismen vilar på regering och riksdag liksom på våra myndigheter. Men det kommer inte att räcka. Alla politiska partier, alla trossamfund och civilsamhället i stort behöver visa ledarskap och nolltolerans när antisemitiska fördomar ventileras, och här bär vi alla och envar ett ansvar. Antisemitismen får inte stå oemotsagd – var den än kommer ifrån.

Anf. 38 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Diskussionen om antisemitism importerad från Mellanöstern eller muslimsk antisemitism var aktuell redan för ett decennium sedan. Sedan dess har inte mycket förändrats. Det är fortfarande ett känsligt ämne som rätt många politiker inte vill prata om. Det finns många studier som visar att antisemitismen tyvärr är utbredd bland muslimer. Fortfarande pratar politiker och opinionsbildare på ett sätt som om antisemitismen är ett lika stort problem hos andra grupper. Det är den inte.

Vi måste vara ärliga: Utan den muslimska invandringen till Sverige skulle judar inte ha varit så otrygga som de är i dag. Det finns många rationella skäl bakom detta. I många muslimska länder sprids antisemitismen från statliga myndigheter. Antisemitiska konspirationsteorier accepteras som sanningar i många muslimska länder. Delvis är detta kopplat till Israel–Palestina-konflikten, delvis beror det på att många muslimska länder är diktaturer.

Det finns även en tydlig koppling mellan islamism och antisemitism, alltså mellan politisk islam och antisemitism.

Evin Ismail, forskare vid Försvarshögskolan, har skrivit om detta i sin avhandling *The Antisemitic Origins of Islamist Violence*. I avhandlingen kan man bland annat läsa att den islamistiska ideologin säger att det pågår ett ständigt krig mot muslimer och att döda judar är en del av detta krig. I avhandlingen kan man också läsa att Sayyid Qutb ligger bakom denna antisemitiska konspirationsteori om ett ständigt krig mellan judar och muslimer. Sayyid Qutb är också en av Muslimska brödraskapets ledande ideologer.

Vad har detta med debatten att göra? Jo, många av Sveriges muslimska organisationer har tyvärr starka ideologiska kopplingar till Muslimska brödraskapet. Organisationer som får stöd från olika myndigheter, exempelvis Ibn Rushd, har starka ideologiska kopplingar till Muslimska brödraskapet. Tyvärr har de flesta organisationer som organiserar muslimer i Sverige kopplingar till Muslimska brödraskapet eller till olika moskéer som finansieras av diktaturer i Mellanöstern.

Det är inte konstigt att antisemitismen har en stark förankring bland muslimer när de som organiserar muslimer i Sverige har starka kopplingar till politisk islam.

Det här är en komplex fråga, och den handlar om ideologi, specifikt om konspirationsteorier som är djupt förankrade bland den muslimska befolkningen i Sverige. Det innebär inte att alla muslimer är antisemiter. Där emot visar studier att rätt många muslimer har antisemitiska åsikter.

Det råder åsiktsfrihet i Sverige. Men att vi har tagit emot många muslimer som har antisemitiska åsikter gör samhället otryggare för Sveriges judar. Detta kan man inte negligera utan det krävs riktade insatser mot den muslimska gruppen för att motverka politisk islam och just de antisemitiska konspirationsteorier som frodas bland muslimer. Det räcker inte med

att generellt arbeta mot antisemitism, utan det är just den muslimska antisemitismen som i dag gör livet otryggare för Sveriges judar.

Prot. 2023/24:41
4 december

Anf. 39 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att bekräfta den bild som interpellanten målar upp om att antisemitismen förekommer inom flera olika grupper där den grupp med personer med muslimsk tillhörighet eller bakgrund i Mellanöstern visar antisemitiska yttranden.

Det finns en rapport från EU:s Fundamental Rights Agency från 2018 om varifrån judiska grupper själva upplever att antisemitiska uttryck kommer. I den undersökning som genomfördes 2018 uppgav de som svarade på enkäten att 40 procent av de antisemitiska uttrycken kom från personer som de uppfattade ha en – på engelska – muslim extremist view.

Det här är en antisemitism som inte har lyfts upp i ljuset tillräckligt mycket, som vi i många avseenden inte har vågat prata om. Jag delar interpellantens synsätt att vi måste adressera frågan på ett tydligare sätt än vi har gjort i dag.

De senaste två månaderna har antisemitismen varit betydligt mer synlig på våra gator och torg, inte minst omedelbart efter terrordådet den 7 oktober när hyllningar av Hamas fruktansvärda terrordåd skedde öppet på våra gator. Vi behöver sätta lampan på frågan om antisemitismen.

Fru talman! Det är viktigt att kartlägga hur nuläget ser ut och hur fakta ser ut kring antisemitiska yttranden. Det är dock viktigt att veta varför man gör detta. I det läge där vi nu befinner oss gäller det att blicka framåt, att synliggöra antisemitismen varifrån den än kommer för att ha ett underlag för konkreta åtgärder framåt, konkreta åtgärder som faktiskt fungerar för att bekämpa antisemitiska yttranden och åsikter.

Det sämsta vi kan göra i det läge där vi nu befinner oss är att öka polariseringen genom att ställa olika grupper mot varandra. I stället behöver vi enas, gå framåt och vara tydliga i att fördöma antisemitiska uttryck men hitta en samling framåt där vi på olika sätt kan bekämpa de antisemitiska uttryck som har blivit så pass synliga i vårt samhälle och som gör att den judiska befolkningen i bland annat Sverige känner en stor otrygghet, där föräldrar inte vågar låta sina barn gå till skolan vissa dagar därför att hotbilden är för stor och vidare att judar i Sverige inte vågar bära judiska symboler öppet av rädsla för hat och hot.

Vi måste bekämpa antisemitismen, och den är precis lika förkastlig oavsett varifrån den kommer.

Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Det finns i dag tydliga kopplingar mellan politisk islam och muslimsk antisemitism. Vare sig det är Hamas, regimen i Iran eller Islamiska staten ser vi antisemitismen. Vi har sett hur det så kallade muslimska civilsamhället i Sverige genom åren har bjudit in antisemitiska talare och hur de gång på gång uttrycker sig antisemitiskt. Även om man väljer att bortse från forskning som visar kopplingen mellan antisemitism och politisk islam får man erkänna att det finns ett mönster i hur de olika muslimska organisationerna har agerat genom åren.

Svar på
interpellationer

Ett första steg i att motverka den muslimska antisemitismen är att sluta stödja organisationer som har ideologiska kopplingar till Muslimska brödraskapet. Det finns belägg för att Muslimska brödraskapet är en antisemitisk rörelse. Varför ska skattebetalarnas pengar hamna hos dessa islamister? Det är egentligen rätt enkelt. Det finns en ökande antisemitism i Sverige. Sluta bevilja medel till organisationer där antisemitismen finns i organisationens ideologi!

Jag vill också säga några ord om den antisemitism som finns i Riksdagshuset. Socialdemokraterna har en riksdagsledamot som för inte så länge sedan deltog i en Hamaskonferens. Bortsett från att Hamas är en terroristorganisation är den en antisemitisk organisation som riktar sitt hat inte bara mot Israel utan också mot judar. Hamas har också i handling visat att de vill döda så många judar som möjligt. Det är något som de stoltserar med. Kort sagt handlar det om renodlad antisemitism, vilket inte är konstigt eftersom Hamas består av islamister.

Trots detta valde en riksdagsledamot, som representerar Socialdemokraterna, att delta i en Hamaskonferens. Trots detta har Socialdemokraterna inte distanserat sig från denna riksdagsledamot utan fortsätter att ha förtroende för honom. Delvis handlar detta om den muslimska antisemitismen och att Socialdemokraterna har många väljare bland muslimer, och Socialdemokraterna förstår att de inte riktigt kan distansera sig från den muslimska antisemitismen. Delvis handlar det också om ett dåligt omdöme och cynism, där ett parti inte kan ta avstånd från rent judehat. Det är en skandal.

Statsrådet kan inte göra något åt detta, och det är upp till Socialdemokraterna att mana fram modet för att ta avstånd från rasism. Men denna händelse visar hur utbredd den muslimska antisemitismen är, där Sveriges största parti inte riktigt kan ta avstånd från den muslimska antisemitismen utan får fortsätta att stödja en ledamot som deltog i en Hamaskonferens.

Det här visar på problemets omfattning och att regeringen måste agera mot den muslimska antisemitismen. Regeringen måste agera därför att på den andra sidan finns socialdemokrater som legitimerar den muslimska antisemitismen. Firandena efter Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober var toppen av ett isberg. I årtal har judiska elever och judiska lärare trakasserats i Malmös skolor medan de socialdemokratiska politikerna förnekat problemet. Regeringen måste agera nu med udden riktad mot den muslimska antisemitismen.

Anf. 41 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Interpellanten säger att regeringen måste agera nu. Jag delar helt den bilden, och det gör regeringen. Vi vidtar ett flertal åtgärder.

Vi vidtar säkerhetshöjande åtgärder. Det är jätteviktigt, för vi ser den enorma otrygghet som vår judiska befolkning lever under i Sverige. Här har regeringen i oktober i år beslutat att stödja Judiska centralrådet med 10 miljoner kronor för innevarande år för att deras säkerhetsarbete ska kunna stärkas och för att församlingar och organisationer runt om i landet inte ska behöva stänga ned eller begränsa sin verksamhet. Detta är otroligt viktigt. Men att vidta säkerhetshöjande åtgärder löser inte problemet. Det adresserar bara symtomen.

Det vi behöver göra är att verkligen komma åt roten till dessa antisemitiska yttringar. Här är det precis som interpellanten säger: Vi ser antisemitism bland personer som kommer från stater där antisemitismen understöds av statsapparaten och där antisemitiska konspirationsteorier och yttringar är en del av många barns uppfostran. Regeringen och alla andra relevanta aktörer måste vidta kraftfulla åtgärder för att angripa antisemitismen bland våra barn och unga.

Även här har regeringen agerat. Det finns ett uppdrag till Forum för levande historia där man gör en utbildningsinsats på högskolenivå som är riktad till lärare, rektorer och andra relevanta aktörer som har en viktig roll i att motverka antisemitism bland barn och unga. Det här genomförs i samverkan med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet och i dialog med SKMA.

Att adressera antisemitismen just bland våra barn och unga tror jag är en otroligt viktig åtgärd, och när vi gör detta måste vi se hur verkligheten ser ut. Vi har personer, barn, som växer upp i familjer där antisemitismen är en del av uppfostran. Då måste vi ha andra delar av vuxenvärlden, inte minst skolan, som säger emot den här informationen och som visar barnen att detta inte är rätt väg att gå och att rasism, inklusive antisemitism, inte har någon som helst plats i Sverige.

Anf. 42 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru ålderspresident! Jag vill tacka statsrådet för en intressant debatt.

Jag vet att ni gör mer än den förra regeringen, och jag hoppas att jag lyckats lyfta fram allvaret i denna fråga. Det är inte bara muslimer som är antisemiter, men det är den muslimska antisemitismen i Sverige som är av betydelse och som gör livet otryggt för många judar.

Jag förstår att det är svårt att diskutera detta. Man vill inte peka ut en grupp människor. Men i det här fallet är just gruppen muslimer drabbad av en serie makthavare i Mellanöstern som i generationer har indoktrinerat sina folk med antisemitism. Nu har de här människorna kommit till Sverige, och det har blivit ett problem för Sveriges judar. Det är där vi är nu; det är det problemet vi har att hantera, och vi har en skyldighet att hantera detta problem. Vi kan inte låta en av landets minoriteter gå under för att vi ville vara politiskt korrekta eller snälla. Vi måste hantera detta problem.

Underlaget till att antisemitismen är utbredd bland muslimer finns. Underlaget till att politisk islam är en motor för antisemitismen finns. Nu behöver vi arbeta för att motverka den muslimska antisemitismen.

För dem som tar upp islamofobi varje gång man pratar om antisemitism vill jag påpeka att judar flyr från Sverige medan muslimer kommer till Sverige. Det måste man upprepa: Judar flyr från Sverige medan muslimer kommer till Sverige. Antisemitism är ett större problem än diskriminering av muslimer. Det är ett mycket större problem i Sverige.

Det här är en ödesfråga. Att motverka den muslimska antisemitismen handlar om att judarna ska ha en framtid i Sverige över huvud taget. Det är nu vi måste agera, och jag glad att den här regeringen gör mer än den förra gjorde.

Anf. 43 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru ålderspresident! Jag vill verkligen tacka interpellanten för den här debatten därför att det är viktigt att sätta ljuset på den här frågan.

Det har alltför länge rått stor ängslighet när det gäller antisemitism bland personer med ursprung i Mellanöstern. Den här ängsligheten påminner lite om den ängslighet som vi i Sverige tidigare har visat gällande hedersförtryck. Vi vågade länge inte prata om de företeelserna, vilket drabbade utsatta personer oerhört hårt. Nu ser vi att vi på liknande sätt har haft en beröringsskräck inför delar av antisemitismen vi ser i Sverige, och den judiska befolkningen betalar och har länge betalat ett väldigt högt pris för den ängsligheten. Här behöver vi ta ut en ny kurs och verkligen adressera detta för att kunna hitta rätt åtgärder som faktiskt gör skillnad när vi ska bekämpa den här antisemitismen.

Regeringen kommer att fortsätta arbeta med full kraft för att bekämpa alla former av antisemitism i Sverige. Det är otroligt prioriterat för oss, för i Sverige ska alla kunna leva fritt oavsett religion och identitet. Ingen ska behöva dölja sin identitet av rädsla för att utsättas för hat eller hot. Ingen ska behöva hålla sina barn hemma från skolan därför att man fruktar för deras säkerhet. Det här är grundläggande för hela vår identitet och hela vårt demokratiska system i Sverige.

Vi kommer att fortsätta det här arbetet med full kraft. Stort tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:244 om nationella jämställdhetspolitiska mål

Anf. 44 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru ålderspresident! Sofia Amloh har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att ändra det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om mäns våld mot kvinnor. Jag vill tacka för frågan och för frågeställarens engagemang för jämställdhet.

Till grund för den nuvarande formuleringen av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet ligger en analys om att våldet både är ett uttryck för den maktordning som råder mellan kvinnor och män och ett medel för att upprätthålla den. Att män är överrepresenterade bland förövare och att kvinnor utsätts för grovt, upprepat, systematiskt och ibland dödligt våld är ett faktum och en central utgångspunkt för svensk jämställdhetspolitik. Jag delar denna analys.

Det nuvarande delmålet presenterades i skrivelsen *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (skr. 2016/17:10, bet. 2016/17:AU5, rskr. 2016/17:150). Av skrivelsen framgår att delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, oavsett om förövaren är en okänd eller en närstående person. Delmålet omfattar vidare hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Det andra ledet i delmålet, om kroppslig integritet, handlar om varje kvinnas och flickas rätt och möjlighet att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Även mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet omfattas. Att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen, i medier, pornografi och reklam, som syftar

till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning omfattas också. Det framgår även att delmålet om mäns våld mot kvinnor har en stark koppling till närliggande former av våld såsom våld i samkönade relationer och våld mot barn.

Den 3 augusti gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå en ny och mer inkluderande lydelse för det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samtidigt som det i målformuleringen även fortsättningsvis beaktas att mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor utgör merparten av det könsrelaterade våldet. Det handlar om att synliggöra alla grupper och individer som omfattas av delmålet så att ingen riskerar att falla mellan stolarna och bli utan adekvat stöd och hjälp.

Utredaren har också i uppdrag att analysera och bedöma om det bör införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och, oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag på hur ett sådant delmål kan formuleras.

Jag håller med Sofia Amloh. För att vi ska kunna förebygga och bekämpa våldet är det centralt att veta vem som är offer respektive förövare. Med nuvarande mållydelse är det dock inte helt transparent vilka grupper som omfattas av delmålet. Det finns därmed våldsutsatta grupper som riskerar att osynliggöras med nuvarande målformulering, till exempel hbtqi-personer, män som utsätts för våld av kvinnor och flickor som utsätts för våld av pojkar. Olika kontexter av mäns våld mot kvinnor och annat könsrelaterat våld kan kräva olika sorters lösningar. Alla utsatta grupper ska kunna erbjudas fullgott stöd och skydd.

Vi måste kunna synliggöra och stödja särskilt sårbara grupper och individer samtidigt som vi fokuserar på de strukturella dimensionerna av könsrelaterat våld. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor, som utgör merparten av det könsrelaterade våldet, är en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen har förstärkt arbetet bland annat genom en treårig satsning på 50 miljoner kronor per år under 2024–2026. Totalt för 2024 föreslår regeringen att drygt 600 miljoner kronor avsätts inom jämställdhetspolitiken för området mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer, prostitution och människohandel.

Anf. 45 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! År 1979 antogs Sveriges första jämställdhetslag. Män och kvinnor fick formellt samma villkor i svenska samhället. År 1994 nämns jämställdhetsintegrering inom svensk lagstiftning som strategi redan i den jämställdhetspolitiska propositionen *Delad makt – delat ansvar*, som presenterades av jämställdhetsminister Bengt Westerberg, då Folkpartiet; i dag är partiet Liberalerna.

FN:s fjärde kvinnokonferens ägde rum i Peking 1995. Trots förändringar i lagstiftning världen över var målet om faktisk jämställdhet ännu mycket avlägset. De 189 nationer som deltog i konferensen antog enhälligt både en deklaration och en omfattande handlingsplan för jämställdhetsarbetet på nationell, regional och internationell nivå, och det var på svenskt initiativ som jämställdhetsintegrering förordades som strategi i handlingsplanen, den så kallade Pekingplattformen.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

Riksdagen beslutade 2006 att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Sverige undertecknade 2011 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpande av våld mot kvinnor.

År 2016 fastslog riksdag och regering sex delmål under det övergripande målet, som anger fokus och inriktning för jämställdhetspolitiken: Makt och inflytande ska fördelas jämnt, och kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och forma villkoren för beslutsfattande.

Fru ålderspresident! Det sjätte delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Mäns våld mot kvinnor är alltså en jämställdhetsfråga.

Mäns våld mot kvinnor är ett samlingsbegrepp för det våld som flickor och kvinnor utsätts för och visar på en maktobalans mellan könen. Kunskap om makt och våld och om stereotypa könsnormer är därför grundläggande för förebyggandet och bekämpandet av mäns våld.

År 2018 infördes kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i högskoleförordningen och är nu examensmål för åtta högskoleutbildningar.

Bara för att vara riktigt tydlig tänker jag återigen redogöra för vad målet om mäns våld mot kvinnor omfattar:

1. alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, ekonomiskt och digitalt våld, liksom hot om våld mot flickor och kvinnor
2. våld i nära relationer, riktat mot flickor, kvinnor, pojkar, män och hbtqi-personer
3. våld mot barn och barn som upplever våld i hemmet
4. hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor
5. prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuell exploatering av barn
6. kommersialisering och exploatering av kvinnors kroppar i reklam, medier och pornografi.

Statsrådet formulerar det väl i sitt svar, och det mål vi har i dag är bra. Jag har dessutom precis beskrivit målet, som tydligt inkluderar flera former av våld och synliggör vilka målgrupperna är. Men ändå vill regeringen ändra målet. Min fråga är: Varför?

Anf. 46 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru ålderspresident! Att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor är prioriterat för regeringen. Vi har inte på något sätt någon ambitions-sänkning i detta avseende, utan vi växlar tvärtom upp detta arbete.

Interpellanten har på ett förtjänstfullt sätt redogjort för allt som i dag ingår i det sjätte jämställdhetspolitiska målet. Från regeringens sida finns inga som helst planer på att ändra på innehållet i det jämställdhetspolitiska målet.

Interpellanten säger dock också att begreppet mäns våld mot kvinnor är ett samlingsbegrepp för det våld och de övergrepp som flickor och kvinnor utsätts för, och det är här det blir lite skevt. Eftersom vi har ett sjätte jämställdhetspolitiskt delmål som även innefattar det våld som exempelvis män utsätts för i heterosexuella partnerrelationer och det våld som förekommer i hbtqi-relationer finns ett problem. Våld i denna typ av relationer osynliggörs när det hamnar under samlingsbegreppet mäns våld mot kvinnor. Effekten av detta är att vi bekämpar mäns våld mot kvinnor och samtidigt osynliggör det våld som försiggår i andra relationer.

Fru ålderspresident! Detta handlar inte om någon ambitionssänkning utan om att vi måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt.

Jag har i min tidigare roll som åklagare mött människor som är utsatta för våld i partnerrelationer men inte passar in i den vanliga mallen. Jag tänker särskilt på en man som var utsatt för extremt grovt och systematiskt våld av sin fru, även sexuellt våld. Gång på gång bad han om hjälp, men han blev inte trodd. Våldet blev grövre och grövre, men han fick ingen hjälp – han blev inte trodd. I stället blev han misstänkliggjord. Det var först när det hade gått riktigt, riktigt långt som det blev en polisanmälan och en rättsprocess, som visade på det grova våld han hade blivit utsatt för. Jag vet att denne man inte är ensam, dels för att jag har haft andra, liknande mål, dels för att jag också har tagit del av andra vittnesmål.

Vi måste klara av att växla upp arbetet mot mäns våld mot kvinnor utan att spela ned den maktordning som råder mellan män och kvinnor, som ju ligger bakom våldet. Vi måste klara av att göra detta och samtidigt se att det finns andra våldsutsatta grupper som drabbas när det våld som de utsätts för faller under ett paraplybegrepp som heter mäns våld mot kvinnor. Det är mot denna bakgrund som regeringen har gett en utredare i uppdrag att titta på om vi kan hitta en mer inkluderande målformulering. Det ska av formuleringen också framgå att den övervägande delen av våldet handlar om att män och pojkar är förövare och att det är kvinnor och flickor som utsätts.

Anf. 47 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! Jag försöker verkligen lyssna till statsrådets svar om att man vill ändra målet men ändå inte ändra det. För mig blir det väldigt otydligt, framför allt om vi går tillbaka till punkt 2, som jag läste upp här nyss, alltså när det handlar om våld i nära relationer, som det här målet inkluderar. Det riktar sig mot flickor, kvinnor, pojkar, män och hbtqi-personer. Vad är det som statsrådet saknar i målgruppen för att kunna jobba med de här frågorna? Den frågan kvarstår.

Fru ålderspresident! I dag är det en kvinna i månaden som mördas av sin partner eller expartner, och siffrorna pekar inte åt rätt håll. Nu vill regeringen omformulera de jämställdhetspolitiska målen. Målet som handlar om just mäns våld mot kvinnor vill man göra mer könsneutralt, i strid med vad forskningen visar.

Ibland är det kanske svårt att se de framsteg som har gjorts. I Sverige är toleransen lägre och anmälningsgraden högre för vålds- och sexualbrott jämfört med hur det är i många andra länder. Här finns banbrytande kvinnofrids- och sexköpslagar. Sedan 40 år tillbaka finns det kunskap om våldets mekanismer. Sverige har spelat en viktig roll för de internationella konventionernas antaganden.

Fru ålderspresident! I oktober i år publicerade 31 kvinnoorganisationer en debattartikel som kritiserar jämställdhetsministern för att hon raserar det svenska arbetet mot mäns våld mot kvinnor i och med det initiativ som vi nu debatterar. Det är en mycket tung kritik som vi socialdemokrater står helt bakom.

Bakgrunden är att regeringen vill sluta att använda begreppet mäns våld mot kvinnor, som är helt grundläggande för att vi ska kunna förebygga och bekämpa detta våld och ge stöd till våldsutsatta. Man måste veta vem som är offret och vem som är förövaren, precis som statsrådet själv säger.

Begreppet mäns våld mot kvinnor har arbetats fram genom forskning och praktiskt arbete, genom kvinnojourer och i enlighet med internationella konventioner. I 20 år har regeringar från både höger och vänster ställt sig bakom detta.

I den jämställdhetspolitiska utredningen från 2005 tog man fram målet. Detta byggde vidare på den proposition som presenterades av regeringen Bildt 1994, med Bengt Westerberg som ansvarigt statsråd, som jag tidigare hänvisade till. Där lyftes våld för första gången fram som ett jämställdhetsproblem.

Konsekvenserna av att ändra målet om mäns våld mot kvinnor blir att vi kvinnor, våra levnadsvillkor och viktiga jämställdhetsproblem osynliggörs. När våldet osynliggörs, osynliggörs också förövaren och mäns möjligheter att ta ansvar.

I svaret på interpellationen låter det faktiskt som att ministern tycker att det är viktigt att synliggöra våldet mot kvinnor och att kön spelar roll. Men samtidigt kan jag läsa ett citat från ministern som lyder så här: Jag tror att man gör sig själv en otjänst om man delar upp personer i olika kategorier utifrån vilket kön de har.

Jämställdhet vilar helt på kön och på hur makt, levnadsvillkor, ekonomi och inflytande snedfördelas mellan män och kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem. På vilket sätt menar statsrådet att jämställdhetsarbetet skulle stärkas genom att man gör det mer könsneutralt?

Anf. 48 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru ålderspresident! Interpellanten säger att hon inte förstår vad jag menar – att jag vill ändra målet men ändå inte ändra det.

Detta handlar om att regeringen inte vill ändra innehållet i målet på något sätt. Däremot ser vi att det finns grupper som osynliggörs när målet är formulerat som det är. Jag skulle vilja fråga interpellanten om hon tycker att det är tydligt att till exempel våld i hbtqi-relationer, samkönade relationer, ingår i ett mål som definieras som mäns våld mot kvinnor. Är det tydligt, eller kan interpellanten se att det finns en risk för osynliggörande av just detta våld, som vi också behöver kunna hantera?

När man hör interpellanten debattera framstår det som om vi står i ett läge där vi behöver välja mellan att synliggöra mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor och att synliggöra andra våldsutsatta grupper. Jag menar att det blir ett väldigt ensidigt tänk.

Den här regeringen har i alla fall förmågan att hantera flera samhällsproblem samtidigt och synliggöra flera grupper samtidigt.

Regeringen har inte någon som helst ambition att osynliggöra mäns våld mot kvinnor eller pojkars våld mot flickor. Tvärtom vill vi växla upp det arbetet. Samtidigt klarar vi av att synliggöra andra våldsutsatta grupper som också förtjänar samhällets stöd och skydd. Vi behöver inte välja.

När man debatterar dessa frågor är det med mycket känslor. Det finns många missuppfattningar, och vissa av dem finns just i den debattartikel som Sofia Amloh tar upp. Det är en debattartikel där det finns en uppfattning att regeringen inte bara, som det påstås, vill sluta använda begreppet mäns våld mot kvinnor även när det är just detta som avses, utan där påstås också att regeringen inte längre anser att man ens ska kunna använda ordet kvinna. Detta ligger väldigt långt från sanningen.

Jag delar helt interpellantens uppfattning att om vi ska jobba med jämställdhet måste vi prata om män och kvinnor. Vi måste prata om den makttordning som råder mellan män och kvinnor och som utgör grunden till i princip alla de jämställdhetsproblem som jag jobbar med dagligen på mitt departement.

Jag menar dock att det inte är rimligt att hjälpa vissa grupper på bekostnad av andra grupper, utan det gäller att hålla flera tankar i huvudet samtidigt och att alla som utsätts för våld i en partnerrelation, sexuellt våld och våld i nära relationer ska känna att de blir synliggjorda och att samhällets stöd och skydd finns till även för dem.

Anf. 49 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! Jag säger det igen: Jämställdhet handlar om maktförhållandet mellan män och kvinnor. Om statsrådet till riksdagen vill lägga fram andra nationella politiska mål riktade till andra grupper får hon gärna göra det, men när det handlar om jämställdhet handlar det om män och kvinnor. Att osynliggöra just det strukturella våldet – detta våld pågår varje dag och varje månad, där den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle är att kvinnor blir våldsutsatta och rent av dör – är väldigt anmärkningsvärt, tycker jag.

Fru ålderspresident! Icke-svaret är kanske svar nog. Vi har i Sverige 2023 en jämställdhetsminister som inte verkar tycka att kön spelar så stor roll. Det kommer att få konsekvenser för svenskt jämställdhetsarbete.

Ni skriver absolut historia. Det är tyvärr inte en historia som vi kommer att vara speciellt stolta över, tvärtom. Det är en dyster historia. Och vem trodde att det skulle vara ett liberalt statsråd som skulle hålla i den yxan?

Kvinnorörelsen kräver att politiken när det gäller arbetet mot våld och för jämställdhet ska utvecklas i stället för att avvecklas. Det är djupt sorgligt att vi har en regering som inte ser det på det viset.

Anf. 50 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru ålderspresident! Interpellanten anför som skäl mot att ha ett mer inkluderande begrepp för det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att jämställdhet handlar om män och kvinnor. Jag skulle därför vilja veta om Sofia Amloh skulle vilja ändra innehållet i det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, som alltså redan i dag innefattar till exempel våld i samkönade relationer.

Nu finns det inte fler replikskiften, men jag hade varit väldigt nyfiken på att få veta hur Sofia Amloh ser på just den frågan. Tycker hon att detta inte hör hemma under det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet? Varför ändrade i så fall inte Socialdemokraterna, när de satt i regering, innehållet i det jämställdhetspolitiska delmålet? Det är det som är det relevanta, vilken politik man jobbar med.

Jag skulle även vilja veta om Sofia Amloh ser något problem med att pojkars våld mot flickor också osynliggörs när vi pratar om mäns våld mot kvinnor, som om detta är ett vuxenproblem. De riktigt viktiga insatserna behöver vi sätta in gällande våra barn och unga.

Fru ålderspresident! Det finns väldigt många skäl att använda ord som avspeglar det som man faktiskt menar och det som man faktiskt vill arbeta med. Annars riskerar vi att hamna fel i vårt arbete och att osynliggöra grupper som behöver synliggöras.

Med det sagt vill jag tacka Sofia Amloh för debatten. Jag vet att Sofia Amloh har ett stort intresse och ett engagemang i dessa frågor. Vi delar det. Även om vi inte delar vägen tackar jag för att vi gång på gång får möjlighet att diskutera dessa viktiga frågor här i kammaren.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:148 om oljeutsläppet i Pukaviksbukten

Anf. 51 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Magnus Manhammar har frågat mig vad jag avser att göra för att förebygga stora oljeutsläpp, som det som skett i Pukaviksbukten, i framtiden.

Oljeutsläppet i Pukaviksbukten har drabbat befolkningen och det marina ekosystemet i området. Svenska myndigheter, länsstyrelsen och kommuner har varit på plats snabbt och fortsätter att göra ett fantastiskt arbete med att sanera och minimera effekterna av utsläppet.

Fartyget är nu bortbogserat men de boende i området, de som har sin näring från havet och inte minst det marina ekosystemet, kommer att påverkas under lång tid framöver. I jämförelse med om olyckan skett med en oljetanker är utsläppet dock litet, vilket pekar på behovet av att minimera riskerna generellt och särskilt i känsliga områden.

Ledamoten konstaterar att den svenska miljölagstiftningen inte är tillräckligt kraftfull för att förhindra olyckor. Jag vill i detta sammanhang påpeka att bestämmelser som syftar till att förhindra olyckor till havs inte finns i miljölagstiftningen utan i sjöfartslagstiftningen.

Både fartygssäkerhetslagen (2003:364) och lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg ställer krav på olika certifikat som bevis på att fartyg uppfyller gällande säkerhetskrav. Lagstiftningen innehåller straffbestämmelser som bland annat träffar situationer där någon har använt ett fartyg som saknar nödvändiga certifikat. I sjölagen (1994:1009) finns också bestämmelser om ersättningsansvar och försäkringskyldighet.

Därutöver gäller straffbestämmelserna i miljöbalken. Här kan jag konstatera att den som har orsakat ett oljeutsläpp uppsåtligt eller genom oaksamhet kan dömas för grovt miljöbrott om brottet medfört varaktiga skador av stor omfattning. Straffskalan för grovt miljöbrott rymmer fängelse i upp till sex år.

Svensk miljölagstiftning innehåller alltså redan i dag kännbara straff för den som har orsakat ett oljeutsläpp. En sittande utredning har fått i uppdrag att se över miljöstraffrätten och föreslå straffskärpningar.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att Magnus Manhammar och jag delar uppfattningen att ett brott som har lett till storskalig miljöförstörelse, till exempel genom oljeutsläpp, är ett allvarligt brott som behöver bestraffas.

Anf. 52 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret! Tidigt på morgonen den 22 oktober i år gick en färja med lastbilar på grund strax utanför Blekinges kust.

Det som sedan hände är en katastrof på många olika sätt, inte minst för oss som bor i regionen. Själv är jag riksdagsledamot från Blekinge, och jag vet hur detta påverkar ekosystem och människor som bor i området. Vi vill gärna diskutera detta, ha denna debatt och föra upp de här frågorna tillsammans med miljöministern för att man ska kunna hitta lösningar framöver.

Det som är slående hemma i Blekinge är att man har mötts av ett otroligt stort engagemang. Människor har gått man ur huse för att volontärarbeta och hjälpa till med att få upp olja. Men man möts också av en rädsla inför framtiden. Kan det hända igen, och vad händer i sådana fall med oss som bor här?

Senast i dag på morgonen var det ett inslag i lokalradion i Blekinge där man konstaterade att flera fartyg som går från södra Sverige, bland annat från Karlshamn, fortsätter att ha tjockolja som bränsle. Just i detta fall, med Marco Polo, var det ett fartyg som hade dispens för tjockolja. Tjockolja är egentligen förbjudet men används fortfarande på dispens.

Diesel och annat bränsle skadar också naturen, men tjockolja skadar tyvärr naturen extra mycket. Det finns helt enkelt all anledning att fundera på vad vi kan vi göra för att den här och liknande oljekatastrofer inte ska kunna upprepas.

Det finns mycket att göra framöver för att man ska kunna återställa de ekosystem som har blivit skadade i Pukaviksbukten och i omkringliggande områden, både längs kusten och i havet. Det finns verkligen funderingar på vad vi kan göra framöver.

Något som nämns i frågan till statsrådet handlar om vilka straffskärpningar vi kan göra.

Det är hittills två av besättningsmännen som har blivit dömda för brottet. De två besättningsmännen har blivit dömda till 50 dagsböter vardera för denna miljökatastrof. 50 dagsböter är väldigt lite pengar, och i sammanhanget är det egentligen ingenting. Det visar på många sätt att den lagstiftning vi har tyvärr inte är till fyllest.

Det är kanske inte heller besättningsmännen som först och främst är skyldiga till miljökatastrofen. Det kan mycket väl vara någon helt annan. Vem är det i sådana fall? Det kan man fundera på. Jo, det är den som äger fartyget, kanske den som är den högsta chefen på just detta färjeföretag, som heter TT-Line, ett tyskt bolag. Det är förmodligen den personen som inte har tagit sjösäkerheten på allvar, som på många sätt har försummat säkerhet och andra saker, vilket tyvärr gjorde miljökatastrofen möjlig.

Därför kräver jag och många andra här i riksdagen en hårdare miljölagstiftning, och jag vet att det pratas om det i nästan alla partier. Man pratar om ekocidlagstiftning. Senast jag hörde något positivt var det faktiskt från regeringen själv, när statsministern på EU-nämnden sa att han var positivt inställd till hårda straff för miljöbrott eller miljöförstöring i stor skala. Det talas mycket om det. Man kan säga att det som sker i Ukraina är ekocid.

En typ av oljeutsläpp som det här kan också ses som ekocid, så jag vill gärna höra lite grann om vad ministern tycker att vi kan göra för att det här inte ska hända igen.

Anf. 53 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Det finns många generella aspekter av de här frågorna, så för att inte fastna för mycket i det enskilda ärendet, som man skulle vilja stöta och blöta, förhåller jag mig som företrädare för regeringen mer formellt och presenterar det arbete som vi genomför nationellt och det arbete som också pågår inom EU kring frågor som berör detta.

Jag vill lyfta det som är aktuellt i det här hänseendet, bland annat att det finns många olika bitar av svensk lag, till exempel bestämmelser om försäkringsansvar och ersättningsansvar, som reglerar sådant här. Dessa funktioner ska träda i kraft vid sådana här händelser, så att enbart titta på de dagsböter som landat hos besättningen ger inte en fullgod helhetsbild. Vi behöver helt enkelt se till helheten när det gäller så omfattande brott som har skett här.

Utöver det arbete som pågår finns det i dag i den svenska miljölagstiftningen ganska kännbara straff med fängelse i uppemot sex år. Det finns också en utredning som tittar just på frågorna om att se över miljöstraffrätten och då också föreslå eventuella straffskärpningar.

Det är med detta i åtanke inte så förvånande att statsministern också har lyft detta. Det är något som regeringen har ett särskilt intresse för. Om man ser till de medel som har utökats i våra budgetar kan man lägga märke till att vi har ett stort intresse av att få bukt med de här problemen.

Något som man också kan nämna och som jag inte tog upp i mitt första inlägg är att miljöbrottsdirektivet behandlas inom EU. Där ska maxstraffet för miljöbrottslighet som lett till storskalig miljöförstöring vara minst åtta års fängelse. Sverige har såklart varit pådrivande för den regleringen, och vi har drivit på för höjda straff för storskalig miljöförstöring.

Som ledamoten nämner är alltså detta en fråga där det finns en bred samsyn, och vi ser att vi behöver komma åt detta. Möjligen fokuserar regeringen främst på att se över miljöstraffrätten och att på andra sätt förändra hur vi straffar dessa brott, inte specifikt genom att utforma en ny slags ekocidlagstiftning utan genom att skärpa nuvarande lagstiftning i de fall där vi ser ett behov av det.

Fru ålderspresident! Tack för svaret, och tack för det här samtalet! Jag tycker att det är jättebra att kunna ha ett samtal och inte nödvändigtvis en debatt om hur vi löser det här.

Jag har tre förslag som jag skulle vilja lyfta och gärna höra ministrernas kommentarer kring. Det handlar såklart bland annat om ekocid, som vi kan prata lite mer om strax.

Jag satt själv i Miljömålsberedningen då vi tittade på möjligheter att minska risken för sådant här, och en möjlighet är att leda om fartygstrafik från känsliga områden i havet. Det kan vara långt ute i havet, men det kan också vara kuststräckor som är extra känsliga för den här typen av olyckor.

Jag vill gärna höra ministrernas synpunkter kring om det vore en möjlig väg framåt. Just då, bara för ett par år sedan, fanns det stöd från alla partier. Det hade varit fantastiskt om vi från alla partier kunde hjälpas åt att göra det till verklighet.

Det hade varit väldigt bra i det här fallet. Det område som har blivit skadat i Pukaviksbukten är ett område som många av oss har drömt om och som jag skulle säga vore fullt möjligt att göra till en nationalpark framöver, även om bukten just nu är allvarligt skadad. Hade en sådan lagstiftning redan funnits skulle den här båten förmodligen inte ens ha gått i närheten, och även om man som i det här fallet hade kört fel hade man förmodligen varit mycket längre bort.

Det andra förslaget handlar om tjockolja. Jag skulle gärna vilja höra hur regeringen ser på tjockolja som drivmedel till havs. Vi vet att det är extremt farligt och extremt skadligt. Hur funderar regeringen kring det här? Jag vet att HaV till exempel tittar på att förbjuda skrubbrar. En skrubber är det som i dag gör tjockoljan möjlig genom rening. På så sätt kan man ha den här typen av dispenser trots att tjockolja är så pass farligt. Det innebär att om man förbjuder skrubbrar så kommer även tjockolja indirekt att bli förbjudet.

Jag skulle gärna vilja höra hur ministern ser på det, för hade det inte varit just tjockolja som kom ut i Pukaviksbukten hade skadan förmodligen inte alls varit lika allvarlig. Även om det trots allt hade varit en allvarlig skada hade det inte varit lika allvarligt framför allt för djurlivet längs kusten, som nu har tagit väldigt stor skada.

Det tredje som jag funderar på är just ekocidlagstiftningen. Jag är glad att regeringen tittar på det och att man har varit positiv också på EU-nivå. Jag är väldigt tacksam för att ni ser positivt på det och vill gärna att vi över partigränserna kan driva det tillsammans och hjälpas åt, för en ekocidlagstiftning behövs på global nivå. Även de som utreder miljölagstiftning på internationell och nationell nivå säger att det behövs en global miljölagstiftning som är verkningsfull, där en vd eller till och med länder som allvarligt förstör miljön kan ställas inför rätta. Tanken är att man ska kunna ställas inför rätta vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag och kunna hamna i fängelse länge.

Skulle vd:n för TT-Line ha riskerat fängelse skulle han eller hon förmodligen ha sett till att säkerheten, tekniken och mycket annat på det där fartyget hade varit något helt annat än vad det var i dag. Även om vi har en miljölagstiftning har havet på många sätt blivit ett laglöst land där många företag och rederier inte tar miljön på allvar och därmed inte heller tar naturen eller människors möjlighet att leva i framtiden på den här jor-

den på allvar. Det är tråkigt att se. Inte minst Östersjön som jag själv lever bara ett stenkast ifrån är tyvärr redan nu väldigt förstörd. Men det hopp-
ingivande är att om man ger naturen och miljön en möjlighet så har den en
enastående förmåga att återhämta sig.

Jag skulle gärna vilja höra ministrarnas synpunkter på de åtgärder som
jag nämner. Kan vi på något sätt driva fram en ekocidlagstiftning? Kan vi
förbjuda tjockolja som bränsle till havs? Slutligen, kan vi leda om fartygs-
trafik från känsliga områden?

Anf. 55 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Som jag har redogjort för finns det en bred vilja
att ta tag i de här frågorna. Frågan är hur man gör det på lämpligast sätt.
Att exempelvis, som några socialdemokratiska ledamöter har motionerat
om, ta initiativ till att komplettera Romstadgan med skrivningar om ekocid
som ett internationellt brott ser vi inte som aktuellt i nuläget. Det finns lite
skillnader partier emellan hur vi ser på själva genomförandet av sådana
skärpningar och hur man kan hantera en utveckling där vi i allt högre grad
behöver förbereda oss på risker som kan följa av att oljetransporter och
fartygstrafik särskilt över Östersjön och Västerhavet förväntas öka.

Vi behöver göra insatser för att säkra Sverige och för att säkra våra
vatten och hav, och det gör vi på många olika sätt. Inte minst på straffsidan,
om man ska stanna vid den, pågår det mycket arbete. Det nämnde jag i
mitt tidigare inlägg, så jag kanske snarare kan nämna de många andra
aspekter av det här problemet som man skulle behöva titta på.

Det handlar exempelvis om kompetensförsörjning och kunskapsöver-
föring mellan myndigheter och de aktörer som är på plats. Där finns det
också möjlighet att förbättra arbetet och se till att det vid olje- och även
kemikalieutsläpp finns ett kunskapsstöd. Vi arbetar kontinuerligt med ex-
empelvis MSB, Kustbevakningen och också HaV som nämnts, olika myn-
digheter som på olika sätt kan optimera sina skyddsåtgärder och se till att
just nu utforma en ny struktur för kunskapsstödet under ledning av MSB.

Det pågår alltså mycket sådant arbete, och vi vet att kompetensstödet
behövs för att vi ska kunna hantera olika miljökonsekvenser som följer av
akuta situationer som uppstår. Här behöver man se till att det är lämpliga
utförare, att kunskapen finns på plats och att man kan ta hand om situatio-
nen så gott det bara går.

Jag vet inte om det har framkommit ny information, men om jag har
förstått det rätt var det väl så att det även fraktades tjockolja. Det var alltså
inte så att man hade tjockolja ombord enbart som eget drivmedel, utan man
fraktade även tjockolja. Det var anledningen till att det var så stora mäng-
der just i detta fall.

Som ledamoten tog upp var det också så att fartyget inte befann sig på
den väg som det hade tillåtelse att färdas längs, utan fartyget hade helt
enkelt kommit ifrån sin rutt och – vilket var en fruktansvärd otur – hamnat
i ett Natura 2000-område, där olyckan skedde.

Det ska alltså mycket till för att på olika sätt kunna förhindra att sådana
här situationer uppkommer. Gällande hur man på olika sätt kan leda om
trafiken är det absolut en fråga att titta på. Hur kan vi på olika sätt säkra
våra hav givet att vi har en prognos som säger att turena förväntas öka
inom fartygstrafiken? Vi behöver alltså absolut se till att stärka detta på
olika sätt.

Regeringen arbetar just nu med att se över hur straffen är utformade och även med hur kunskapsöverföringen kan ska på allra bästa sätt, så att vi har kunskapen om hur vi hanterar dessa akuta situationer när de uppkommer.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

Anf. 56 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru ålderspresident! Tack för ett jättebra svar, ministern! Det känns hoppfullt, för även om vi inte tycker exakt lika i allt tycker vi likadant i mycket. Det är glädjande att höra. Jag vill verkligen sträcka ut en hand för samarbete över blockgränsen och mellan partier i dessa frågor, för det är otroligt viktigt att vi kommer framåt tillsammans.

Det är en hel del på gång, men vi som bor i Blekinge upplever det som att det ute på Östersjön går en motorväg på havet. Det är fraktfartyg, oljefartyg och även färjor och så vidare. Många av dem transporterar farligt gods, och olja är en av de sakerna. Sedan kriget mellan Ukraina och Ryssland började har vi tyvärr sett att det är allt sämre båtar som går från Ryssland. På grund av kriget har de kanske inte tillgång till samma båtar som de har haft tidigare, och de kanske inte följer samma bestämmelser som de har gjort tidigare.

Det många i alla fall vittnar om är att även vanliga fraktfartyg nu har olja ombord, vilket de inte ska ha. Det ska ju helst vara dubbelskrov och annat om man fraktar olja. I fallet med just Marco Polo var det dock tjockolja för fartygets egen drift, vad jag har förstått. Det handlar alltså ändå om så pass mycket; det var en tank på 163 ton som gick sönder, och de hade ytterligare 200 ton på båten – men den tanken gick tack och lov inte sönder.

Det som behövs är helt enkelt ett förbud mot tjockoljan. Det finns på många sätt redan en konsensus kring det; vi behöver bara ta bort de dispenser som finns. Vi är oroliga, för om det varje dag passerar så många fartyg – runt hundra – utanför vår kust som alla riskerar att skapa denna typ av miljökatastrofer måste det ske något nu.

Jag tror att alla de tre saker jag nämnde behövs. Vi behöver inte ha hårdare straff mot besättningen i sig utan snarare mot dem som äger bolagen. Det är det som behövs. Då handlar det om en ekocidlagerstiftning, och jag tror tyvärr att det är nödvändigt för att vi verkligen ska kunna se till att detta inte händer igen.

Anf. 57 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamoten, som väcker en mycket viktig fråga.

Jag tror att vi inte ska låta tiden rinna iväg. När en sådan här situation har uppkommit och belyst behovet av en skärpning av det arbete vi från statens sida kan genomföra när dessa situationer uppstår är det något att ta vara på. Jag uppskattar den konstruktiva tonen och viljan att samarbeta – här kan vi som sagt verkligen hitta en gemensam syn kring grundbultarna. Förhoppningsvis kan vi på olika sätt skärpa arbetet med att förebygga att dessa olyckor sker, liksom hur vi från statens sida kan hantera dem när de väl uppkommer.

Ledamoten har i större utsträckning än jag, som endast besökte platsen vid ett tillfälle, lokal förankring. Jag tror att han ser vilket otroligt bevis det är på vad det svenska samhället kan lyckas med när vi kommer samman – sättet man har lyckats hantera denna fruktansvärda situation på, där man verkligen har använt alla resurser man får tag i och samarbetat över gränser mellan såväl myndigheter och kommuner som alla möjliga organisationer.

Det är om inte annat ett gott exempel på hur vi kan hantera situationerna när de uppstår, men det är också ett tillfälle att ta vara på genom att se hur vi kan vidareutveckla detta och arbeta framåt. Därför säger jag återigen tack för en mycket viktig fråga. Jag ser fram emot att samtala vidare kring detta viktiga ärende.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:155 om åtgärder i klimathandlingsplanen mot ökade klimatutsläpp

Anf. 58 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jytte Guteland har frågat mig om jag har vidtagit åtgärder för att klimathandlingsplanen ska motverka att Sveriges klimatutsläpp ökar och om klimatmålen till 2030 kommer att ligga fast eller om regeringen vill minska Sveriges klimatambition till 2030.

Jag vill börja med att tacka för intresset för regeringens klimatpolitiska arbete. Samarbetspartierna är överens om att Sverige ska bedriva en ambitiös och effektiv klimatpolitik för att nå klimatmålen. Vi har en stark enighet om att klimatomställningen ska genomföras med fokus på åtgärder som tar oss hela vägen ned till nettonollutsläpp senast år 2045. Innan året är slut kommer vi att ha presenterat en klimatpolitisk handlingsplan som styr ut riktningen i det längre perspektivet: planen för hela vägen till nettonoll.

Samarbetspartierna ser också de nationella etappmålen som viktiga kontrollstationer på vägen mot nettonollutsläpp. Det nya EU-regelverket på klimatområdet, Fit for 55, innebär bland annat att det europeiska systemet för utsläppshandel, EU ETS, har breddats och blivit mer ambitiöst. Alla länder, inklusive Sverige, har därtill fått nya åtaganden inför 2030 i de delar som inte ingår i utsläppshandeln.

Eftersom Fit for 55-paketet nu är på plats med såväl ett förändrat system för utsläppshandel som uppdaterade mål inom ESR behöver de svenska etappmålen ses över. Det kommer att ske inom den parlamentariska Miljömålsberedningen. I den parlamentariska beredningen ingår alla riksdagspartier, och jag vill inte föregripa dess arbete.

Anf. 59 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet, som har kommit till kammarren för att delta i denna viktiga debatt om klimathandlingsplanen.

Först och främst: Den globala upphettningen sker här och nu. Vi ser dess konsekvenser inte bara på andra håll i världen utan också i Sverige. Många är de kommuner som just nu kämpar med att hantera risken för

översvämningar och säkra medborgarna från de extremväder som nu ökar även i Europa och Sverige.

Vi vet också att svenska folket förväntar sig en stark, aktiv och ambitiös klimatpolitik från den svenska regeringen. Sveriges regering har historiskt sett tagit ett ledande ansvar och faktiskt varit den regering som kommit längst när det har handlat om konkret klimatpolitik. Det läge vi har nu är att vi med spänning väntar på vad den nuvarande regeringen ska göra för att förändra klimatpolitiken från att vara mindre ambitiös än tidigare – tvärtemot den politik som tidigare svenska regeringar har bedrivit ökar den utsläppen – till att förhoppningsvis nå målen till 2030.

Det är därför jag har frågat vad klimatministern avser att göra för att klimathandlingsplanen ska motverka att Sveriges klimatutsläpp ökar. Det är historiskt att det nu ser ut på detta sätt i Sverige. Kommer klimatmålen till 2030 att ligga fast, eller har regeringen för avsikt att överge klimatambitionerna till 2030?

Anf. 60 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Låt mig tacka ledamoten, som ständigt ställer viktiga frågor om Sveriges klimatpolitik och om den politik som jag avser att bedriva.

Jag tycker att ledamoten kommer in på någonting intressant här, nämligen att folk kräver att Sverige bedriver en ambitiös klimatpolitik. Det stämmer, men folk kräver också att Sverige bedriver en effektiv klimatpolitik.

Det är faktiskt så att mycket forskning och många opinionsbildare, organisationer och professorer i ekonomi påpekar att den klimatpolitik man bedriver måste vara effektiv. Man måste visa på inhemska utsläppsminskningar. Vi kan till exempel tänka oss att en lösning skulle minska Sveriges utsläpp, men sedan kanske det slutar med att Sverige importerar någonting från ett annat land i stället. Då ökar utsläppen, fast på en annan plats.

Effektiviteten är en väldigt viktig del av den klimatpolitik vi behöver föra framöver, särskilt eftersom det är så bråttom och eftersom Sverige nu har kommit en bit.

Det som ledamoten var inne på är ju helt sant – vi i Sverige är ledande i klimatomställningen. Varför är vi det? Jo, därför att vi har en fantastisk vattenkraft och en kärnkraft som gör att vi har ren energi i Sverige. Eftersom vi har så mycket vattenkraft och kärnkraft har vi kunnat lägga in mycket vindkraft. All denna elproduktion har gjort att vår smutsiga industri och våra bilar och annat har kunnat ändras till att i stället gå på el och ren energi. Detta är den konkreta politik som har lett till att Sveriges utsläpp är låga.

Vad är då nästa steg för att Sverige ska fortsätta att minska sina utsläpp? Den här regeringen anser att det behöver finnas en plan för hur Sverige ska ta sig hela vägen ned till noll – inte ett ensidigt fokus på de kort-siktiga minskningarna bit för bit. Hur tar vi oss hela vägen till noll?

Här ser vi att regeringens politik behöver vara rätt sak i rätt tid. Exempelvis ser vi nu att fler och fler vill köpa en elbil. Elbilarna sjunker i pris, och man tycker kanske att det är trevligare att ladda eftersom priserna är lägre. Detta är någonting positivt.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

Men vad är det som saknas? Vad är det som gör att man kanske vänder sig från att köpa en elbil? Man vet att laddinfrastrukturen saknas. Om man inte bor i en stad tänker man kanske att man inte kommer att kunna resa med sin bil eller färdas en längre sträcka utan att det finns snabb, stark och ordentlig laddinfrastruktur.

Därför väljer regeringen att satsa väldigt stort de kommande åren på exempelvis laddinfrastruktur. Vi väljer också att satsa väldigt stort på utbyggnaden av Sveriges elproduktion, för vi ser att detta är rätt sak i rätt tid.

Detta tror jag är väldigt viktigt för vår klimatpolitik framöver. Sverige är ledande. Vi har väldigt låga utsläpp, och vi ska fortsätta att ha det. Vi ska leda denna förändring världen över. Men vi behöver se till att all den politik som vi lägger fram inte bara är störst och bäst utan också effektiv. Vad är det som gör att den ambitiösa politiken också blir effektiv och genererar effekt i form av minskade utsläpp nationellt och inte genererar exempelvis utsläppsläckage?

En sak som jag ser när jag identifierar förändringarna i den politik som vi för kontra den politik som tidigare regeringar har fört är just detta. Vad är det som har lett till reella utsläppsminskningar överallt, och vad är det som kanske har lett till att man i stället exporterar utsläppen?

Anf. 61 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för denna redogörelse för principerna bakom regeringens klimatpolitik. Vi har i liknande debatter fått höra ungefär denna argumentation från statsrådet om den politik som regeringen avser att föra. Det är svårare att följa vad som faktiskt händer i praktiken. Vi ser att utsläppen har ökat med den nuvarande regeringen. Det har blivit dyrare att köpa elbil och dyrare att åka kollektivt. Målen till 2030 ser heller inte ut att kunna uppnås med nuvarande politik.

Det är just därför det är viktigt att få svar på vad regeringen ska göra för att allt detta inte bara ska vara vackra ord utan också praktisk handling. Hur ska regeringen få fart på det egna klimatarbetet?

Vi kan notera att regeringen har slopat flera av de förslag som vi har haft. Flera myndigheter påpekar att 2030-målen inte ser ut att uppnås. Regeringen och ministern tar upp i sin argumentation att detta inte är viktigt; det är bara viktigt att nå klimatneutralitet till 2045. Detta står i strid med vad forskarna säger, nämligen att det är jätteviktigt att nå utsläppsminskningarna tidigare. Det är viktigt inte bara för klimatet utan också för svenska folket. Det blir dyrare för svenska folket att skjuta upp notan. Det är bättre att ligga i fas och vara pådrivande i klimatarbetet.

Diskussionen om effektivt klimatarbete, som har blivit en slogan som klimatministern gärna vill gömma sig bakom, är bara ord. Vad var inte effektivt med att leda nyindustrialiseringen? Det förstår inte vi socialdemokrater. Vi såg till att Sverige kunde hämta hem stora vinster på att vara bäst i världen på den nya tekniken. Ligger man i bakvattnet och visar upp en valhänt klimatpolitik finns det ju ingen anledning för företag att ligga i framkant. Detta kommer att innebära att Sverige förlorar jobb.

Min fråga till klimatministern är: Vad kan vi förvänta oss att se i klimathandlingsplanen för att alla dessa ord ska kunna trattas ned till någonting som liknar handling? Det är ändå en klimathandlingsplan som debatteras här i dag.

Fru ålderspresident! Det var väldigt stora ord från ledamoten, som själv har suttit med i EU och förhandlat fram all ny lagstiftning och som säkert själv är väl medveten om att den förra regeringen – eller den förrförrförra, hur det nu blir – i sitt klimatpolitiska ramverk lade fram att vi bör se över de kortsiktiga målen när EU har väldigt mycket ny lagstiftning. Detta var alltså någonting som den rödgröna regeringen själv skrev in. Att måla upp det här som en stor ballong och som att denna regering skulle lägga ned mål och förändra och sänka ambitionerna är vilseledande och direkt problematiskt. Det finns ingen legitimitet i sådana påståenden.

Det handlar om att anpassa oss efter all den fantastiska, progressiva och ambitiösa nya lagstiftning som EU nu kommer med. Jag som liberal tycker att det är bra att det är fler länder som vill ansluta till den höga ambitionen och farten i klimatomställningen. Det som händer på EU-nivå just nu är någonting positivt, och det är bara positivt att Sverige tar hänsyn till dessa förändringar.

En sådan översyn har rekommenderats av jättemånga olika instanser. Det är ingenting som kritiserats – tvärtom har Konjunkturinstitutet och Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi påpekat ett behov av att ta hänsyn till allt som händer i EU, så att Sverige inte bara spelar sitt eget spel i sin egen lilla värld. Man behöver ta hänsyn till allt som händer, och det avser regeringen att göra.

Ledamoten är också väl medveten om att jag inte kan stå här och berätta om innehållet i klimathandlingsplanen. Däremot berättar jag väldigt gärna om vad vi rent konkret gör just nu. Jag kan berätta om det rent konkret om ni är mer intresserade av att höra sådant.

I praktiken – rent konkret – går 4,1 miljarder de kommande åren till laddinfrastruktur. Detta är pengar som inte hade funnits där om det inte hade varit för den här regeringen.

I praktiken – rent konkret – går över 3,5 miljarder de kommande åren till satsningar på att återställa våtmarker. Det är mer än någonsin för att återställa våtmarker, tack vare denna regerings stora budgetar på miljö- och klimatområdet.

Rent konkret – i praktiken – har kammaren behandlat min proposition om att plocka bort formuleringar i miljöbalken som sätter stopp för ny kärnkraft och möjligheten till industrialisering och grön omställning, där fossila industrier och fossila transporter i stället ska bli eldrivna. Då behövs elen, men tyvärr valde oppositionen att rösta nej. Det är tur att denna regering har majoritet i kammaren och att dessa förslag ändå går igenom, så att vi kan få ny kärnkraft i Sverige och fortsätta att ställa om svensk industri och svensk transportsektor från det smutsiga till det rena.

Det är klimatpolitik i praktiken. Det är klimatpolitiken rent konkret.

En stor anledning till att den tidigare regeringen förlorade makten var att väljarna såg att det inte fanns någon vilja att bygga ut Sveriges elsystem i den utsträckning som behövs. Men vi arbetar med mer kärnkraft, mer vindkraft och mer solpaneler, för det behövs i praktiken om Sverige ska fortsätta att ställa om. Det betyder inte att allt det som har gjorts är dåligt utan att framtiden är elflyg, eldrivna lastbilar, fossilfritt gödsel och rent stål. Alla dessa projekt är bara att kasta i papperskorgen utan el med rätt effekt på rätt tid och rätt plats, och därför lägger vi krutet där det verkligen behövs.

Anf. 63 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar klimatministern än en gång för svaret.

Det är intressant att lyssna till talet om energipolitiken, för i kammaren i förra veckan tonade näringsministern ned skillnaden mellan mitt parti och hennes och sa att hon inte alls såg den polemik som klimatministern nu målar upp. Jag tror att ni kan behöva diskutera med varandra på departementet vilken er strategi visavi oss ska vara. Från näringsministerns sida verkar det ju finnas en vilja att snarare sträcka ut en hand i dessa frågor, men här lät det väldigt polemiskt.

För oss ligger inte polemiken där utan i vad som görs innan 2030. Här upplever vi att det är brist på handlingskraft. Vi ser att det har blivit dyrare att köpa elbil och att åka kollektivt och att många instanser tvivlar på att Sverige kan nå målen till 2030, och vi är rädda att det kommer att synas i plånboken hos svenska folket om man inte når klimatmålen till 2030. Det är alltså inte bara en klimatfråga men kanske främst en klimatfråga. Forskarna är ju tydliga med att det är viktigt att få ned utsläppskurvan tidigare och inte senare. Men det är också en plånboksfråga för svenska folket. Det är mycket troligt att det kommer som en dålig julklapp till svenska folket i framtiden om man inte nu ställer om alla branscher i den takt som behövs.

Det är oerhört viktigt att minska utsläppen från transportsektorn. Vad gör klimatministern åt de 4,1 miljoner fossildrivna bilarna med förbränningsmotor ute på våra gator? Sådant vill vi ha klimatministerns svar på.

Anf. 64 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jag tror att ledamoten och jag skulle kunna stå här i timmar och diskutera detta, för det finns så många aspekter på det.

Jag förstår att ledamoten mycket hellre pratar om vikten av att få ned utsläppen och vikten av att ha mål. Det är mycket bekvämare att prata om det än att prata om sina faktiska lösningar på de utmaningar vi står inför.

Låt mig vara tydlig med att det finns skillnader mellan oppositionen och regeringen, och jag behöver inte kolla med statsrådet Busch om hon håller med mig för att veta att hon gör det. Det finns tydliga skillnader. Jag vill nämligen mycket hellre prata om vad vi rent konkret ska göra åt utmaningarna än om vikten av att få ned utsläppen. Jag tror att ingen i Sverige eller världen har missat att det är viktigt att få ned utsläppen. Det är en jätteaktiv diskussion och debatt, men när det gäller vad vi ska göra för att Sverige ska minska sina utsläpp framöver blir oppositionen något mer svarslös. Möjligen är det därför man är mycket mer intresserad av att prata om annat.

Jag vet inte om Socialdemokraterna är intresserade av att ha 300 terawattimmar elproduktion lagom till 2045. Vill de bygga ut vårt elsystem i den utsträckningen? Ser de ett behov av två nya reaktorer lagom till 2035 och tio nya reaktorer motsvarande konventionella till 2045? Ser de en sådan utveckling av Sverige? Ser de ett högenergisamhälle i framtiden, eller gör de inte det? Hur ska Sverige få all den el industrin och transportsektorn efterfrågar för att bli ren? Jag vet inte svaren på det. Vad är de rent konkreta svaren?

Om man vill veta vilken politik denna regering bedriver på exempelvis transportområdet kan jag raskt säga att vi inför skrotpremier för att öka takten på utfasningen av fossila fordon och att vi har marknadsintroduktionsstöd för att få in eldrivna arbetsmaskiner och eldrivna lätta och tunga

fordon i vår transportflotta. Vi vill på olika sätt stimulera elektrifieringen i hög utsträckning.

När det gäller vad oppositionen tycker kvarstår det däremot absolut frågetecken.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:167 om minskad klimatpåverkan från svensk konsumtion

Anf. 65 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Katarina Luhr har frågat mig hur jag ser på Miljömålsberedningens förslag på styrmedel och åtgärder för att minska klimatutsläppen från konsumtion och vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att minska Sveriges konsumtionsutsläpp.

Miljömålsberedningen har vid det här laget funnits med länge i svensk politik. Många tidigare förslag från beredningen har kommit att bli självklara delar av Sveriges miljö- och klimatpolitik. Jag tycker att det är en styrka för Sverige att vi kan bedriva ett seriöst och brett förankrat parlamentariskt arbete på miljö- och klimatområdet.

Miljömålsberedningen lämnade i april 2022 över sitt delbetänkande *Sveriges globala klimatavtryck* till regeringen. Miljömålsberedningen föreslår mål för exportens klimatnytta och konsumtionens klimatpåverkan. Beredningen föreslår också mål för att minska utsläppen från internationellt flyg och sjöfart samt åtgärder för att vår gemensamma offentliga sektor på olika sätt ska gå före i klimatarbetet.

För att få en bättre bild av Sveriges globala klimatavtryck har regeringen gett Statistiska centralbyrån i uppdrag att föreslå en metod för att följa upp statistik om exportens effekt på de globala utsläppen med utgångspunkt i de förslag som Miljömålsberedningen har redovisat.

Det är en styrka att samtliga åtta partier är eniga i att konstatera att klimatfrågan är global. Att klimatfrågan kräver globala svar är en utgångspunkt som jag bedömer är ännu viktigare för denna regering än för den förra. Därför arbetar regeringen vidare med att minska de globala utsläppen på flera olika sätt.

För det första är det viktigt för denna regering att bidra till de globala utsläppsminskningarna genom export både av grön innovation och av varor som produceras med lägre klimatpåverkan än i omvärlden eller till och med är helt klimatneutrala. Sverige och EU kan visa resten av världen att det går att inspirera till användandet av fossilfri teknik i andra länder genom att visa att det är möjligt att genomföra klimatomställningen i en växande ekonomi.

Det är även genom internationellt samarbete, kunskapsutbyte och frihandel som vi kan åstadkomma en framgångsrik omställning. Regeringen publicerade den 20 november 2023 en ny utrikeshandelsstrategi där en grön och digital omställning är en av de tre viktigaste prioriteringarna. Klimatomställningen ska bli en lönsam exportvara, och regeringens ambition är att den svenska exportens bidrag till global klimatnytta ska öka. Bland annat innebär det att Sveriges export- och investeringsråd, Business Swe-

den, kommer att få i uppdrag att förstärka svenska företags bidrag till global klimatnytta och utveckling i låg- och medelinkomstländer.

EU är en central aktör såväl för att påverka utsläppen inom unionen som för att driva på omvärlden, men utan engagemang från de största utsläppsländerna USA, Kina, Indien och Brasilien klarar vi inte att möta den globala utmaning vi står inför. Den internationella klimatpolitiken behöver också utvecklas. Alla länder behöver nå hela vägen till noll. Klimatbiståndet och klimatinvesteringarna behöver stärkas och effektiviseras på både svensk och europeisk nivå. Klimatbiståndet behöver inriktas på att skapa förutsättningar för en omställning i tillväxt för att inte råka läggas undan till förmån för motsatsen. På så sätt kan regeringen bidra till att minska klimatpåverkan från konsumtion på ett effektivt sätt.

Avslutningsvis arbetar regeringen på flera olika sätt med att minska de globala utsläppen och bidra till att minska Sveriges globala klimatavtryck på ett effektivt sätt. Detta är en viktig del i arbetet med omläggningen av klimatpolitiken som vi kommer att utveckla under mandatperioden.

Anf. 66 KATARINA LUHR (MP):

Fru ålderspresident! Jag tackar miljö- och klimatministern för svaret.

Vi står mitt i ett klimatnödläge. År 2023 kommer troligen att bli världens varmaste år, enligt vad som hittills uppmätts. Med de åtgärder som finns på plats i dag går vi mot en uppvärmning på 2,5–3 grader, vilket kommer att göra delar av jorden obeboeliga.

För att hålla oss inom Parisavtalets ramar har vi råd med ett globalt genomsnittligt klimatutsläpp på cirka 1 ton per person och år. Själv bor jag i Stockholms stad, precis som nästan 1 miljon andra personer. Om man sätter en ostkupa över Stockholms stad och sedan undersöker hur mycket växthusgaser som släpps ut under kupan är det ungefär 1,5 ton växthusgaser per person varje år. Det mesta kommer från trafiken och avgasrören, men en mätbar del kommer även från uppvärmning och el.

Planen är att klimatutsläppen i Stockholm ska vara nere på noll år 2040. Det är ett av Stockholms egna klimatmål. Det är ett hårt arbete att trycka ned de lokala utsläppen, men samtidigt är det lättare att påverka utsläpp som man har egen kontroll över än klimatutsläpp som sker på en helt annan plats.

Det är viktigt att vi gör detta arbete, för det finns ett klimatarbete som är ännu svårare: arbetet för att minska våra konsumtionsutsläpp. Det är det som jag vill debattera i dag.

Vi använder nämligen också en hel del saker som inte tillverkas under vår egen ostkupa, oavsett om det gäller Stockholm, Skellefteå eller Sverige som helhet. Det ger utsläpp någon helt annanstans. Kanske köper jag till exempel solceller till mitt hustak som tillverkats av kolkraft i Kina. Man kanske bygger ett hus av cement från Tyskland på min granntomt. Kanske är mina jeans tillverkade i Turkiet, eller jag kanske bestämmer mig för att ta flyget ut genom ostkupan för en semester i Spanien.

De utsläpp som inte har sitt ursprung under Stockholms egen ostkupa räknas inte med i de 1,5 ton som jag som stockholmare släpper ut. Dessa utsläpp, konsumtionsutsläppen, som inte är helt enkla att beräkna, ligger i stället på runt 7–8 ton i genomsnitt för en medelstockholmare – mindre för en del och mycket mer för andra. Mer än hälften av dessa utsläpp görs

också utanför den svenska gränsen. För att minska dessa utsläpp krävs rejäla krafttag och en hel bukett av åtgärder.

Som de flesta förstår finns det ett stort behov av aktivitet inom det här området då konsumtionsutsläppen i dag står för den större delen av de utsläpp som vi svenskar ger upphov till. År 2022 ställde sig därför en enig miljömålsberedning bakom ett nytt nationellt mål för att minska konsumtionsutsläppen. Utredningen lämnade också ett betänkande på 850 sidor med bland annat förslag på hur man kan jobba för att minska dessa utsläpp.

Miljömålsberedningen slår fast att ansvaret för att minska konsumtionsutsläppen vilar på en rad olika aktörer. För den del av utsläppen som sker genom privat konsumtion – som för övrigt står för ungefär två tredjedelar av de totala konsumtionsutsläppen – är det mycket angeläget att skapa incitament för att underlätta och skapa förutsättningar för konsumenten att minska sitt klimatavtryck.

Miljömålsberedningen lyfter åtgärder som information, till exempel olika former av märkning på produkter och tjänster och en stödjande transportinfrastruktur, men även ekonomiska styrmedel och regleringar som till exempel produktkrav. Man föreslår även införandet av styrmedel och åtgärder som kan bidra till en övergång till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi.

Miljömålsberedningens förslag lades fram i april 2022. Det har snart gått två år, och jag kan inte se att något händer på detta otroligt viktiga område.

Många tidigare förslag och reformer och påbörjade projekt har dragits undan av den sittande regeringen. Min fråga är därför vad regeringen och miljö- och klimatministern gör för att bidra till att Sveriges konsumtionsutsläpp minskar. Och hur hjälper regeringen svenska konsumenter att kunna minska sin klimatpåverkan?

Anf. 67 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamoten för frågan.

Om vi börjar med vad regeringen rent konkret gör med de förslag som har kommit från Miljömålsberedningen vill jag bara först återigen bekräfta att regeringen har gett Statistiska centralbyrån i uppdrag att föreslå en metod för att kunna följa upp statistik om exportens effekter på de globala utsläppen med utgångspunkt i de förslag som har redovisats från Miljömålsberedningen.

Utöver det har regeringen gett i uppdrag till Upphandlingsmyndigheten att uppdatera sina verktyg för analyser av offentliga inköp och deras miljö- och klimatpåverkan. Ett sådant arbete pågår alltså också.

Regeringen har också gett Naturvårdsverket och Konjunkturinstitutet i uppdrag att tillsammans utveckla vägledning med metoder för att kunna bedöma klimatpolitikens effektivitet. De underlagen bör i sin tur kunna användas av myndigheter och regeringen för att återkommande utvärdera och redovisa effektiviteten i den förda klimatpolitiken och föreslå åtgärder och styrmedel som minskar Sveriges globala klimatavtryck.

Just det perspektivet är mycket närvarande i all den politik vi för. Vi behöver ta större hänsyn till den globala kontext som klimatkrisen sker inom. Vi kan inte ha åtgärder som leder till utsläppsläckage när vi exporterar utsläppsminskningar.

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

Samtidigt behöver Sverige vara ledande och gå först. Då är det väldigt viktigt att se över hur vi på olika sätt kan sänka trösklar och påbörja arbeten som andra länder ännu inte tar tag i.

Kombinationen av att vara ledande och samtidigt inte hänvisa produktion, inköp eller import till större utsläpp generellt är en väldigt intressant och viktig del av den klimatomställning som Sverige går igenom. Det är också, som sagt, ett perspektiv som är ständigt närvarande. Jag är övertygad om att de 850 sidor som ledamoten refererar till hanteras fullt ut inom Regeringskansliet.

Jag har nämnt lite av det arbete som pågår redan nu. Vi tittar väldigt noga på hur vi i högre utsträckning kan förhålla oss till det globala klimatavtryck som Sverige genererar. Inte minst är det viktigt att börja med att leva som vi lär från myndigheternas och statens sida och på olika sätt utveckla metoder för att inte bara räkna på inhemska utsläpp utan på det globala klimatavtryck som man genererar.

Det är också alldeles relevant, som ledamoten nämner, att vi har störst råddighet över de utsläpp som sker inom landets gränser. Det är väldigt viktigt att vi fortsatt utvecklar våra samhällen i rätt riktning och minskar de utsläpp som sker i varje ostkupa runt om i vårt avlånga land.

Det finns många aspekter man skulle kunna lyfta i detta arbete. Mer cirkulära och resurseffektiva affärsmodeller tror jag är mycket viktigt för ett industriland och exportland som Sverige. Där ser vi nu att vi exempelvis inom Europeiska unionen har en mycket skarp lagstiftning för att minska utsläppen. Jag tänker främst på utsläppshandeln, men även på ESR-åtaganden som gör att vår omställning behöver ske, svart på vitt. Företag och branscher måste ha mer cirkulära och resurseffektiva affärsmodeller. De linjära kommer att bli väldigt kostsamma, och alltmer kostsamma, framöver.

Att på olika sätt utveckla vägledning i denna omställning, både för den privata sektorn och för den offentliga, är väldigt viktigt. Därför är vi mycket tacksamma för det arbete som har skett inom ramen för Miljömålsberedningen.

Anf. 68 KATARINA LUHR (MP):

Fru ålderspresident! Miljö- och klimatministern lyfter vikten av grön export och innovation i sina svar. Jag håller med om att det är viktigt att Sverige kan gå före, både som ett innovationsland och ett land som kan exportera miljö- och klimatsmart teknik. Däremot har jag inte sett så mycket handling för att brett stötta exempelvis den gröna industriomvandlingen.

När det gäller den gröna industriomvandlingen i norr har man till och med tagit bort det nationella stödet för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt i Norrbotten och Västerbotten. Ändå är detta en region som på många platser behöver växa med kanske 20–30 procent på kort tid för att kunna bygga hållbara bostäder till nya arbetare för den gröna omställningen.

Bygg- och bostadssektorn är en väldigt viktig del att jobba med när det gäller att minska konsumtionsutsläppen. Ungefär en femtedel av Sveriges klimatutsläpp kommer därifrån. Branschen ropar efter nationella styrmedel. Det gäller både stöd för återanvändning och återbruk av byggmaterial

och de gränsvärden för klimatdeklarationer som tydligen har fastnat hos regeringen.

Detta är ännu ett arbete som ligger klart men som inte ens kommer ut på remiss. När det gäller åtgärder för ett starkt samordnat nationellt arbete för den cirkulära ekonomin har jag inte hört så mycket om åtgärder för just detta.

Och så fortsätter det. Av alla de olika insatser som krävs för att minska klimatutsläppen på konsumtionssidan blir åtgärder fördröjda eller borttagna utan att jag kan se att de ersätts med något annat, vilket borde vara ett minimikrav för en effektiv klimatpolitik.

Där vi i dag behöver ett brett arbete med en stor variation av stödåtgärder ser vi framför allt en bred nedmontering av klimatpolitiken från regeringen. En betydande del av konsumtionens miljö- och klimatpåverkan sker genom offentlig upphandling och offentliga investeringar. I somras skulle ett nytt svenskt direktiv ha kommit på plats där klimatkrav skulle bli ett obligatoriskt upphandlingskrav, men också detta har regeringen plockat bort.

Ministern pratar om att vi ska exportera klimatsmart teknik, men det handlar också om att någon ska vilja köpa vår teknik. Hur kan vi räkna med att någon ska satsa på att köpa vår teknik om inte ens vi i Sverige vill ställa klimatkrav på det som köps in av stat och kommun?

Miljömålsberedningen lyfter fram att stöd i olika former behövs för att underlätta för både konsumenter och näringsliv att ställa om till en mer hållbar konsumtion och produktion. Klimatpolitiken behöver till exempel underlätta för näringslivet att bli mer cirkulärt, och man trycker på vikten av information, till exempel olika typer av märkning, såsom klimat- och energideklarationer, och en stöttande transportinfrastruktur men också ekonomiska styrmedel och regleringar som produktkrav.

Regeringen minskar stödet för miljömärkningen Svanen. Man avvecklar stödet till konsumentorganisationer. Man tar bort skatten på plastpåsar som det vi konsumerar läggs i. Man lägger ned och skjuter upp järnvägsprojekt för ett mer hållbart resande och passar till och med på att höja momsen på reparationer som kan bidra till att saker kan användas lite längre.

Det finns alltså många åtgärder som regeringen har slopat redan år ett, och jag undrar vad som kommer i stället. Var är den nya politiken och de reella åtgärderna? En fjärdedel av mandatperioden har gått, och klimatåtgärder har monterats ned. Nu är det dags att presentera om vi får något i stället.

En effektiv klimatpolitik kan aldrig innebära att utsläppen ökar, och vi måste ned till noll. När Miljömålsberedningen släppte sitt förslag med ett skarpt mål för att få ned konsumtionsutsläppen till nettonoll år 2045 jublade många globalt. Jag vill därför veta hur ministern tänker bidra till att Sverige ska kunna fortsätta att hålla fanan högt och vara ett föregångsland inom klimatarbetet och hur vi kan behålla vår spets i arbetet för minskade klimatutsläpp när det gäller konsumtion.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Prot. 2023/24:41
4 december

Svar på
interpellationer

Anf. 69 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten, för många olika frågor! Dem skulle vi säkert kunna ha enskilda debatter om, och jag hade gärna talat om varför vi förändrar plastpåseskatten. Jag tycker exempelvis inte att det är lämpligt att göra det dyrare att bära hem sin mat i en kasse som är producerad av återvunnen plast eller biobaserad plast medan man inte kommer åt jungfrulig plast som importeras från Kina, där till exempel ett utsläppsläckage är en stor risk med en sådan förd politik.

Men det är inte detta som denna diskussion handlar om. Jag har till exempel fått frågor här om den gröna industriomvandlingen och hur vi ska se till att Sverige som ett land som säljer både produkter och tjänster ska kunna erbjuda dessa till världsmarknaden med en klimatstämpel.

Det här blir väldigt intressant. Vad är det som gör att så många stora batterifabriker, aktörer inom rent stål och andra vill befinna sig i Sverige som stat och ha sin produktion här? Jo, det är inte minst för att Sverige, med sin fantastiska vattenkraft och kärnkraft, kan erbjuda ren el som de kan använda i sin produktion. Och eftersom vi har så mycket bra baskraft, alltså vattenkraft och kärnkraft, kan vi stoppa in ännu mer vindkraft. Det är detta som gör att så många vill ha sin produktion i Sverige och inte i andra länder.

Man kanske kan stirra sig blind på andra länders fina markörer av saker som är bra för klimatet, men om den el som används för att göra alla dessa saker kommer från det fossila är det sämre. Den allra viktigaste grundpunkten i att klara av att ha en grön produktion med gröna produkter och gröna varor och tjänster som exporteras runt om i hela världen är ett rent elsystem och ren energiproduktion.

En stor anledning till att den här regeringen fick ta över makten är att man har sett att man behöver en regering som bygger ut elen och som vill ha mer vindkraft och mer kärnkraft i stället för att, som den förra regeringen, luta sig tillbaka och invänta krig och elkris.

Vi behöver agera proaktivt och bygga ut vårt energisystem och på så sätt se till att den gröna industriomvandlingen kan ske här. Utöver detta behöver man satsa stort. Vi är i en fas av klimatomställningen där vi behöver satsa på omställningen, och jag är därför stolt över att vara en del av den regering som har lagt fram de två näst största budgetarna för klimat- och miljöområdet.

Det finns något som är intressant om man är nyfiken på vilken som var den största budgeten och som hade allra mest pengar till olika satsningar på grön industri uppe i norr eller omvandling av olika industrier i södra Sverige, och det är att det faktiskt var budgeten för 2022. Som vi alla i denna kammare vet var det inte den förra regeringens budget som vann 2022, utan det var oppositionens budget, alltså den nuvarande regeringens.

De stora satsningarna på klimatet i rena siffror kommer alltså från det högra blocket i svensk politik. Detta blir kanske förvirrande för folk – varför är det vi som satsar mest pengar på klimatet? Det är för att vi vet att den svenska industrin inte kommer att stå stark i framtiden om vi inte vågar bygga ut exempelvis Klimatklivet och Industriklivet på det sätt som vi nu gör. Jag är väldigt glad över att Klimatklivet under min tid som minister kommer att vara större än någonsin.

Vi bygger ut det som fungerar, och vi förändrar exempelvis det som betyder att det blir dyrare att bära hem maten i en plastkasse som kanske

är helt återvunnen och därmed inte förstör vår miljö eller genererar mer utsläpp.

Prot. 2023/24:41
4 december

Anf. 70 KATARINA LUHR (MP):

Fru ålderspresident och statsrådet! Jag lyssnar på statsrådets svar men känner mig inte ett dugg lugnad. Vi har fortfarande tid att agera mot klimatförändringarna, men det är bråttom att minska utsläppen, väldigt bråttom.

Statsrådet lyfter fram att regeringen har lagt mer pengar i budgeten än någon annan, men samtidigt ökar utsläppen. Jag kan inte se hur detta kan vara en effektiv klimatpolitik på något som helst sätt.

Sveriges klimatutsläpp från konsumtionen utgör en stor andel av de totala utsläppen, och därför är det en extremt viktig del att ta tag i. Det är ingen enkel uppgift att sätta tänderna i, men just därför är det viktigt att arbetet startar nu. Det här är troligen det område där det behövs flest olika åtgärder, då utsläppen innefattar allt från nöjesresor till husbyggande och den mat vi äter.

Miljömålsberedningens föreslagna mål om nettonollutsläpp för konsumtion år 2045 känns långt borta när åtgärder för att nå detta effektivt monteras ned av regeringen, samtidigt som åtgärderna inte ersätts med något annat.

Jag lyfte upp denna fråga i hopp om att regeringen hade en plan, men jag ser ingen plan. Kommer miljö- och klimatministern att presentera något som ligger i linje med Miljömålsberedningens tidigare förslag, som alla partier tidigare har ställt sig bakom? Och kommer vi att få se något infört mål för minskade konsumtionsutsläpp under mandatperioden? Min fråga kvarstår.

Anf. 71 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Det finns många delar av Sveriges klimatomställning och vår påverkan globalt att diskutera. Regeringen har tagit de förslag som kommit från Miljömålsberedningen och arbetar med dem, bland annat genom att vi har gett Statistiska centralbyrån i uppdrag att se över hur vår export påverkar de globala utsläppen.

Det är viktigt att fortsätta se till att vi värnar Sveriges roll i att vara ledande i klimatomställningen och gå före samtidigt som vi uppmuntrar fler länder att bli en del av omställningen. Något som blir svårt att berätta för ett land som är mitt i sin utveckling, alltså att fler och fler har mat i magen, tak över huvudet och sin hälsa i behåll, är att de ska lägga undan detta till förmån för utsläppsminskningar. Vi måste visa på den vinnande kombinationen där ekonomin står stark när man ställer om och när man producerar rena varor och tjänster.

Utsläppen i världen ökar faktiskt till stor del därför att fler och fler tar sig ur fattigdom och får mer pengar som de kan spendera på saker och ting men också får en högre levnadsstandard. På olika sätt behöver vi hålla dessa två bollar i huvudet när vi försöker påverka länder världen över och främst utvecklingsländerna.

Det finns många stora utsläpparländer som jag är övertygad om tittar noga på Sverige. De ser att Sverige har låga utsläpp, och de vill också fortsatt se att vi har en stark ekonomi. Det är nämligen det som kommer att få dem att följa efter.

Svar på
interpellationer

Vi kommer fortsatt att verka för att Sverige ska vara en aktör i det globala som producerar rena varor och tjänster och på olika sätt bidrar på det viset till att minska det globala klimatavtrycket.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:205 om den nationella hanteringen av underhållet av va-ledningar

Anf. 72 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Martin Westmont har frågat landsbygdsministern hur han och regeringen avser att hantera det framtida underhållet av vatten- och avloppsledningar över landet. Vidare har ledamoten Westmont frågat om det kan bli aktuellt med statliga bidrag för att finansiera upprustningen av va-nätet i våra kommuner.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Regeringen känner till att det finns ett omfattande investeringsbehov för kommunalt va och att investeringarna i den befintliga va-infrastrukturen kan behöva öka framöver för att säkerställa funktionen för vatten- och avloppstjänster. Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster har kommunen en skyldighet att ordna vattenförsörjning och avlopp i ett större sammanhang och har också ansvar för funktionen av befintliga ledningar och anordningar som behövs för vattenförsörjning och avlopp. Enligt lagen om allmänna vattentjänster kan medel för framtida nyinvesteringar fonderas, vilket kan underlätta underhållet av va-infrastrukturen.

Regeringen tillsatte en utredning den 23 augusti 2022, dir. 2022:127, där bland annat ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och behovet av förändringar av de olika aktörernas uppgifter ska ses över. Syftet är att säkerställa de grundläggande förutsättningarna för en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster i hela landet. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 november 2024. Jag ser fram emot att ta del av analysen och förslagen som kommer från utredningen.

Anf. 73 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret.

Min uppfattning i grunden är att vi är rätt överens i frågan om upprustningen av vårt va-nät. Men frågan är ändå central och viktig för att ett samhälle ska fungera.

Vi är i en tid med höjda räntor, högre matpriser och även en va-taxa som ökar i flera kommuner. Jag kan ta ett exempel. En vecka efter att min interpellation lämnades in höjde Nacka kommun va-taxan med 23 procent. Detta är bara början. Det är många kommuner som kommer att bli tvungna att höja va-taxan väldigt mycket de närmaste åren.

En fråga som jag tycker är viktig att belysa är hur det har kunnat bli så här. Hur kan ett land som Sverige, som ändå är ett välfärdsland, ha så stora brister i sin planering när det kommer till underhållet av va-infrastrukturen?

När det gäller infrastrukturen över mark kan alla medborgare se bristerna när de är ute på vägarna. Men när det gäller infrastrukturen under mark är det ingenting som kommuninvånarna egentligen kan få en uppfattning om. Det är också därför som vi har ett system som innebär att vi väljer kommunpolitiker vart fjärde år för att de ska ta ansvar för underhållet av vår va-infrastruktur.

Jag tänkte ställa en fråga till statsrådet. Endast en av tre kommuner har en långsiktig finansieringsplan för att genomföra nödvändiga renoveringar i sin vatteninfrastruktur, detta enligt Svenskt Vatten. Hur ser statsrådet på att det är så få kommuner som har en tydlig underhålls- och investeringsplan, och vad kan regeringen göra för att de kommuner som brister i fråga om denna planering tar på större allvar att säkra upp viktig infrastruktur i kommunen?

Anf. 74 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Det finns flera delar av detta som man kan lyfta fram. Men i grund och botten byggdes ledningsnäten ut framför allt under 50-, 60- och 70-talen, och de har en livslängd på 50–70 år. Det finns också kostnader för avskrivningar och räntor som tidigare har varit väldigt låga för kommunerna, då en stor del av investeringarna bekostades av statliga bidrag och insatser.

Va-utbyggnaden har alltså till stor del finansierats av staten, och tillgångarna har skrivits av snabbare än de har förbrukats. Det innebär att anslutna brukare har haft väldigt låga avgifter i flera decennier i förhållande till de tjänster som de har erhållit. Förståelsen för behovet av att höja avgifter har därför sannolikt varit låg, eftersom en låg underhållstakt i va-näten inte har märkts på kort sikt, så att säga. Det är först när det uppstår akuta problem som det bristande underhållet gör sig påmint. Man behöver därmed efterfråga mycket planering och kunskap och att våra kommunpolitiker undviker de akuta problemen genom att investera i va-näten.

Sedan kan man också se vad som faktiskt krävs i detta läge, alltså: Vad skulle krävas för att vi skulle ha långsiktigt bärkraftiga va-system? I dag ser vi att det investeras cirka 21 miljarder kronor per år i kommunalt va. Och enligt Svenskt Vatten behöver dessa investeringar öka till cirka 31 miljarder kronor per år för att man ska kunna möta behoven, det vill säga en ökning med närmare 50 procent. Samtidigt kan man se att investeringsnivån i förnyelsen av va-näten, alltså separerade från infrastrukturen, är cirka 5 miljarder kronor per år och sannolikt skulle behöva öka till 8 miljarder kronor per år enligt Svenskt Vatten. Av det uppskattade totala investeringsbehovet i va på 31 miljarder kronor utgör investeringarna för underhåll, specifikt av ledningsnäten, cirka 30 procent. Här ser man ganska stora skillnader i vilken typ av investering som skulle behövas.

Fru ålderspresident! Som jag nämnde i mitt tidigare anförande har vi system för sättet att bekosta detta. Den dominerande delen är avgiftsfinansierad, och skattefinansieringen förekommer där i olika hög grad. Det upplägg som finns är att man i enlighet med vattentjänstlagen har möjlighet att avsätta medel till en fond som kan användas till framtida nyinvesteringar. Då måste man dock ha en fastställd investeringsplan och även där ha ett arbete där man helt enkelt har sett till att antingen ha en fastställd investeringsplan eller att se över om det avser en bestämd åtgärd i fråga. Fonderingsmetoden kan alltså inte utnyttjas för ospecificerat underhållsarbete.

Vi vet att renoveringsbehoven är eftersatta, och vi vet att Svenskt Vatten menar att förnysetakten behöver öka. Och jag ser fram emot att ta emot den utredning som tittar på vissa av dessa aspekter.

Anf. 75 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru ålderspresident! Tack, statsrådet, för svaret! Som statsrådet nämner är det väldigt mycket siffror och stora summor det handlar om. Svenskt Vatten talar om ett totalt investeringsbehov på 560 miljarder. Det är alltså en väldigt intressant fråga hur den finansieringen ska klaras av.

En anledning till att vi har hamnat i den här situationen är att frågan inte har prioriterats av i första hand kommunpolitiker i många kommuner. Det har kanske inte varit tillräckligt attraktivt att investera i något man inte ser utan som finns under mark. Det har varit mer intressant för kommunpampar – många gånger från partier som Socialdemokraterna och Centerpartiet – att investera i något dyrt konstprojekt eller kanske en onödigt dyr byggnad i kommunen. Resultatet är att viktig infrastruktur har stora brister.

Fru ålderspresident! Jag vill också poängtera att Sverigedemokraterna inte har varit med i kommunerna där de här bristerna finns. Vi har inte varit med och styrt de senaste 20 åren i de kommuner som kommer att få problem med brist på finansiering när det kommer till infrastruktur.

Det här är ingen kritik riktad mot statsrådet. Jag vet att hon är fullt medveten om problemen, och jag vet också att Tidöpartierna är beredda att ta ansvar för de här frågorna. Men många kommuner kommer att få stora problem.

Statsrådet nämnde i sitt föregående inlägg att staten förut har gått in med ekonomiska medel när det kommer till utbyggnad av infrastruktur. Vi inväntar utredningen. Men har statsrådet någon idé om var vi kommer att landa? Blir det så att staten skjuter till medel till kommunerna, eller ser statsrådet en sådan utveckling att det här är en utgift som kommunerna kommer att få hantera själva?

Anf. 76 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Man kan börja med att titta på vad utredaren har fått i uppdrag att undersöka, och det som berörs allra främst är en starkt förmåga att leverera vattentjänster i händelse av höjd beredskap och kris och utifrån påverkan av ett förändrat klimat. Perspektiven som dominerar är krisberedskap och klimatanpassning, som ju också påverkar våra vattenledningar rejält.

Om utredaren kommer med förslag på en annan typ av ansvarsfördelning mellan aktörer eller att olika aktörers uppgifter ska ses över för att stärka förmågan att leverera vattentjänster exempelvis vid kris kan det i teorin även beröra icke-krisituationer. Därför inväntar vi förslagen från utredningen, men som ledamoten nämner är det här ett problem som regeringen har uppmärksammat. Vi vet att underhållet av va-näten är mycket eftersatt och att det behöver hanteras.

Renoveringsbehovet är stort, men förnysetakten måste också öka. Vi behöver alltså göra investeringar nu, och det finns ju inga hinder för att höja va-taxan för att finansiera ett ökat löpande underhåll och olika typer av investeringar i va-näten. Jag hoppas att alla kommunpolitiker tar sitt ansvar att leverera vatten- och avloppstjänster till sina invånare på stort

allvar. Det känns ändå som en rätt grundläggande del av arbetet som ska utföras av kommunpolitiker även om det kanske inte alltid är det mest attraktiva för dem att utföra.

Det görs stora investeringar i dag. Det är ändå 21 miljarder per år som investeras i kommunalt va, men man behöver öka investeringarna. De siffror jag har att utgå från är att Svenskt Vatten påpekar ett behov av att öka till 31 miljarder. Jag är mycket intresserad av att kolla upp siffran som ledamoten nämnde, för den vore någonting nytt. Men vi är som sagt överens om att det finns stort behov och att många områden i dag enskilt kan behöva anslutas till ett kommunalt va. Det finns många delar att titta på utöver återinvesteringar i befintlig infrastruktur, exempelvis områden som har hög befolkningsökning, som påverkar avlopp och vatten kraftigt och medför stora behov. Då kan man behöva se över hur de är fördelade.

Vi ser redan nu konsekvenserna av detta och vet att det på lång sikt kan bli dyrare att lappa och laga. Det är alltså väldigt viktigt med ett planerat, systematiskt underhållsarbete, och det finns möjlighet att fondera pengar i de fall man har en ordentlig investeringsplan. Det är viktigt att man sköter det här på ett ordentligt sätt. Vi ser fram emot att hantera dessa frågor när vi har tagit emot utredningen.

Anf. 77 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru ålderspresident! Jag håller absolut med statsrådet om att det här är en fråga som vi kommer att få återkomma till, inte minst när utredningen är klar. Flertalet kommuner har börjat bygga upp en stor underhållsskuld, och det är ju en skuld som hela tiden växer.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man ger kommuner vägledning med tanke på de brister vi ser när det kommer till frågor som rör va-infrastruktur. Vi talade tidigare om att det finns kommunala och regionala vattenförsörjningsplaner, och det är bra. Jag tror också att man måste lyfta fram behovet av ett nära samarbete mellan kommuner om de här frågorna.

Fru ålderspresident! Ett sista inspel som jag skulle vilja ge till debatten är att ett annat problem vi ser är bristen på personal inom va. Det gör att konkurrensen blir snedvriden och underhållskostnaderna väldigt höga för kommunerna. Det behöver helt enkelt utbildas fler ingenjörer med fokus på vatten, rörläggare och så vidare. Kan statsrådet ta med sig till sin kollega inom Liberalerna, tillika utbildningsministern, att det är bra att se över utbildningsväsendet och utbilda fler inom de här områdena för att Sverige ska bli bättre förberett för framtidens utmaningar kring det här ämnet?

Anf. 78 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Återigen tackar jag ledamoten för frågorna. Det är talande att jag var nära att nämna samma aspekt som ledamoten tog upp själv på slutet, nämligen kompetensförsörjningen. Återkommande för mig som klimat- och miljöminister är att det dyker upp fyra frågor som ständigt i slutändan landar på mitt bord, och det är elförsörjning, tillståndsprouser, infrastruktur och kompetensförsörjning.

I många olika delar av den upprustning vi behöver göra av vårt samhälle, inte minst i klimatanpassningsarbetet men också av va-systemen, är det väldigt tydligt att kompetensförsörjningen är svår. Det finns medel. Det finns vilja. Men att allokera den kompetens som behövs för att genomföra alla insatser är svårare än väntat. Där behöver vi verkligen ta ett hel-

hetsgrepp, och det gör vi på olika sätt i det arbete som mina kollegor på Utbildningsdepartementet genomför, inte minst forskningsminister Mats Persson, men också genom det arbete som vi gör från vår sida med fortbildning och möjlighet till utveckling av den kompetens som vi har i vårt samhälle.

En intressant möjlighet som man slutligen skulle kunna nämna när det gäller va-systemen är att ansöka om finansiering exempelvis från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Det är en möjlighet som finns för finansiering av va-verksamheter, och det kan vara ett tips till de kommuner som redan nu vill hugga tag i denna fråga. Utöver det kommer staten på alla sätt vi kan att se till att stötta kommunerna i deras viktiga arbete med att säkra tillgången till rena och stabila vatten- och avloppssystem runt om i vårt avlånga land.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 1 december

2023/24:274 Skolsituationen för elever med NPF

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:275 NPF-elever och självmordsbenägenhet

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 1 december

2023/24:334 Avdragsrätt för sponsring och reglernas effekt på jämställd idrott

av *Mathias Tegnér* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:335 Konsekvenser av höjd garantipension

av *Åsa Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:336 Statsbidrag för elever med skyddad identitet

av *Åsa Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:337 Oron bland Sveriges muslimer

av *Dzenan Cisić* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 41 (delvis)
och
av tjänstgörande ålderspresidenten Margareta Cederfelt därefter till dess
slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om statsministerns frågestund.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Svar på interpellation 2023/24:221 om terrorklassning av IRGC.....	3
Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	3
Anf. 2 ALIREZA AKHONDI (C).....	4
Anf. 3 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	5
Anf. 4 KADIR KASIRGA (S)	5
Anf. 5 JACOB RISBERG (MP).....	6
Anf. 6 MARKUS WIECHEL (SD).....	7
Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	8
Anf. 8 ALIREZA AKHONDI (C).....	9
Anf. 9 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	9
Anf. 10 KADIR KASIRGA (S)	10
Anf. 11 JACOB RISBERG (MP).....	10
Anf. 12 MARKUS WIECHEL (SD).....	11
Anf. 13 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	11
Anf. 14 ALIREZA AKHONDI (C).....	12
Anf. 15 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	12
§ 4 Svar på interpellation 2023/24:217 om narkotikasök med hund på postterminaler utan skälig misstanke	13
Anf. 16 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	13
Anf. 17 KATJA NYBERG (SD).....	13
Anf. 18 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	14
Anf. 19 KATJA NYBERG (SD).....	15
Anf. 20 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	15
Anf. 21 KATJA NYBERG (SD).....	16
Anf. 22 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	16
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:224 om konsekvenser av regeringens besparingar på myndigheter	17
Anf. 23 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	17
Anf. 24 PEDER BJÖRK (S)	18
Anf. 25 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	18
Anf. 26 PEDER BJÖRK (S)	20
Anf. 27 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	20
Anf. 28 PEDER BJÖRK (S)	21
Anf. 29 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	22
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:236 om särskilda yttranden i kommuner och regioner	23
Anf. 30 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	23
Anf. 31 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	23
Anf. 32 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	24
Anf. 33 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	25
Anf. 34 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	27
Anf. 35 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	27
Anf. 36 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	28

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:216 om åtgärder mot muslimsk antisemitism	28
Anf. 37 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	28
Anf. 38 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	30
Anf. 39 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	31
Anf. 40 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	31
Anf. 41 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	32
Anf. 42 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	33
Anf. 43 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	33
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:244 om nationella jämställdhetspolitiska mål.....	34
Anf. 44 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	34
Anf. 45 SOFIA AMLOH (S)	35
Anf. 46 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	36
Anf. 47 SOFIA AMLOH (S)	37
Anf. 48 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	38
Anf. 49 SOFIA AMLOH (S)	39
Anf. 50 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	39
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:148 om oljeutsläppet i Pukaviksbukten.....	40
Anf. 51 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	40
Anf. 52 MAGNUS MANHAMMAR (S)	41
Anf. 53 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	42
Anf. 54 MAGNUS MANHAMMAR (S)	43
Anf. 55 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	44
Anf. 56 MAGNUS MANHAMMAR (S)	45
Anf. 57 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	45
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:155 om åtgärder i klimathandlingsplanen mot ökade klimatutsläpp	46
Anf. 58 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	46
Anf. 59 JYTTE GUTELAND (S)	46
Anf. 60 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	47
Anf. 61 JYTTE GUTELAND (S)	48
Anf. 62 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	49
Anf. 63 JYTTE GUTELAND (S)	50
Anf. 64 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	50
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:167 om minskad klimatpåverkan från svensk konsumtion.....	51
Anf. 65 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	51
Anf. 66 KATARINA LUHR (MP)	52
Anf. 67 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	53
Anf. 68 KATARINA LUHR (MP)	54
Anf. 69 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	56
Anf. 70 KATARINA LUHR (MP)	57
Anf. 71 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	57
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:205 om den nationella hanteringen av underhållet av va-ledningar.....	58
Anf. 72 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	58
Anf. 73 MARTIN WESTMONT (SD)	58
Anf. 74 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	59

Anf. 75 MARTIN WESTMONT (SD).....	60
Anf. 76 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	60
Anf. 77 MARTIN WESTMONT (SD).....	61
Anf. 78 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	61
§ 13 Anmälan om interpellationer	62
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	62
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 15.00.	63